

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «Економіка»

Форма навчання: _____ заочна
очна (денна), заочна, дистанційна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему **«Розвиток європейської зеленої економіки»**
(назва теми)

здобувача _____ Шенгерей Ангеліни Іванівни
(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: _____ к.е.н., доц. Ковтонюк К.В.
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

_____
(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: _____ д.е.н., професор Столярчук Я.М.

_____ (підпис)

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет Міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА   **«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ   **05 Соціальні та поведінкові науки**
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ   **051 «Економіка»**

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант) освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

_____ Цимбал Л.І. _____
(підпис)   (ініціали, прізвище)
«_____» _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародної економіки

_____ Столярчук Я.М. _____
(підпис)   (ініціали, прізвище)
«_____» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти _____ Шенгерей Ангеліні Іванівні _____
(прізвище, ім'я, по батькові)
_____ заочна _____ форми навчання
очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему: «Розвиток європейської зеленої економіки»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «15» вересня 2022 р. № 1272-ст

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах: статистичних даних Євростату та звітностей міжнародних організацій (ВООЗ, ООН).

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади становлення та розвитку зеленої економіки <i>(назва розділу)</i>
Розділ 2	Особливості розвитку європейської зеленої економіки <i>(назва розділу)</i>
Розділ 3	Суперечності та перспективи розвитку моделі зеленої економіки <i>(назва розділу)</i>

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети: У розділі 1

Сформулювати передумови розвитку зеленої економіки як нового типу економічної системи.

Дослідити еволюцію розвитку зеленої економіки;

Сформулювати сутність, цілі та принципи розвитку зеленої економіки;

У розділі 2

Проаналізувати генезис розвитку моделі зеленої економіки в Європі;

Провести кількісний аналіз сучасного стану розвитку зеленої економіки в країнах ЄС.

Здійснити якісну оцінку стану розвитку європейської зеленої економіки;

У розділі 3

Визначити розбіжності в стані розвитку зеленої економіки серед країн-членів в ЄС.

Запропонувати нові вектори розвитку європейської зеленої економіки.

Завдання підготував науковий керівник

(підпис)

«20» вересня 2022 р.

К.В.Ковтонюк

(ініціали, прізвище)

Завдання одержав здобувач

(підпис)

«20» вересня 2022 р.

А.І.Шенгерей

(ініціали, прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота містить 76 сторінок, 5 таблиць, 28 рисунків, список використаних джерел складається з 87 найменувань.

«Розвиток європейської зеленої економіки»

Об'єктом дослідження – тенденції та перспективи розвитку зеленої економіки.

Предметом дослідження – становлення та розвиток зеленої економіки в Європі.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – дослідження теоретичних засад становлення та розвитку зеленої економіки, аналіз особливостей розвитку європейської зеленої економіки та надання рекомендацій щодо прискорення рівномірної імплементації засад зеленої економіки всіма країнами даного інтеграційного угруповання.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- сформулювати передумови розвитку зеленої економіки як нового типу економічної системи;
- дослідити еволюцію розвитку зеленої економіки;
- сформулювати сутність, цілі та принципи розвитку зеленої економіки;
- проаналізувати генезис розвитку моделі зеленої економіки в Європі;
- провести кількісний аналіз сучасного стану розвитку зеленої економіки в країнах ЄС;
- здійснити якісну оцінку стану розвитку європейської зеленої економіки;
- визначити розбіжності в стані розвитку зеленої економіки серед країн-членів в ЄС;

- запропонувати нові вектори розвитку європейської зеленої економіки.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. У кваліфікаційній магістерській роботі сформульовано основні тенденції розвитку зеленої економіки в Європі; здійснено оцінку впливу змін, які сталися через ведення зеленої економіки, на населення ЄС та проведено аналіз перспективних векторів для продовження змін з метою зменшення впливу на навколишнє середовище. Отримані результати можуть бути використані під час аналізу стану розвитку зеленої економіки в Європі та можливості імплементації її досвіду іншими країнами.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2022.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: зелена економіка, Європейський Союз, викиди парникових газів, навколишнє середовище.

Рецензія

на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана
спеціальності 051 Економіка, освітньої програми «Міжнародна економіка»

Шенгерей Ангеліни Іванівни

на тему:

Розвиток європейської зеленої економіки

Зелені політичні рухи виникли в Європі в середині 70-х років ХХ століття, проте європейський зелений курс не був збалансованим. Лише 11 грудня 2019 року в Європарламенті був офіційно визначений комплекс заходів спрямованих на перетворення Європи на кліматично нейтральний континент до 2050 р., що ознаменувало початок активізації курсу на формування зеленої економіки. Активні заходи країн ЄС спрямовані на скорочення їх залежності від традиційних джерел енергетики, що забезпечить зменшення екологічної небезпеки для планети та сприятиме солідарному розвитку країн-членів ЄС. З огляду на це, тема кваліфікаційної магістерської роботи є актуальною та дає поштовх до її подальшого дослідження.

Робота є чітко структурованою, матеріал викладений послідовно та логічно. Авторкою проведено хронологічну характеристику етапів розвитку зеленої економіки як нового типу економічної системи. Окремо слід відмітити аналіз еволюції інструментарію в розвитку зеленої економіки. Здобувачка вищої освіти довела, що країни-члени ЄС посідають лідируючі позиції в запровадженні та дотриманні засад розвитку «зеленої економіки». Також слід зазначити, що на основі проведеного якісно-кількісного аналізу стану розвитку зеленої економіки в країнах ЄС було зроблено висновок про наявність позитивного економічного ефекту.

Проте в роботі є ряд дискусійних питань, зокрема щодо рис.2.25: 1) чітко не доведений взаємозв'язок між процесом формування зеленої економіки в країнах ЄС та індексом щасливої планети; 2) наведений показник використовується лише за один рік, що не дозволяє оцінити зміни рівня

відчуття щастя в європейців у період трансформації традиційної економічної системи на зелену.

Отже, робота виконана на актуальну тему, рекомендації можуть бути впроваджені в практичну діяльність. Кваліфікаційна магістерська робота Шенгерей Ангеліни Іванівни на тему: «Розвиток європейської зеленої економіки» заслуговує на високу позитивну оцінку.

Рецензент:

Директор Департаменту
видатків виробничої сфери
Міністерства фінансів України

А.І.Наврата

В і д г у к
на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Шенгерей Ангеліни Іванівни

на тему: «Розвиток європейської зеленої економіки»

1. Актуальність теми:

Екологічні виклики в контексті кліматичних змін потребують великої уваги та відповідної уваги як державних, так і національних органів, що має бути спрямовано на зменшення негативного впливу на природу та створення умов для сталого екологічного зростання. Проте, на сьогодні, невелика кількість країн визначили для себе формування зеленої економіки як пріоритетний курс свого розвитку. Особливої уваги в реалізації трансформаційних змін в економічній системі заслуговує європейський «зелений курс». Дослідження умов формування та оцінки результатів постановки економіки на зелені рейки є надзвичайно актуальним, а обрана тема кваліфікаційної магістерської роботи дає поштовх до її подальшого дослідження.

2. Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи:

Автором здійснено ґрунтовний аналіз передумов розвитку зеленої економіки, що дозволило зробити висновок про несистемний та незбалансований її характер. До позитивних рис слід також віднести дослідження генезису розвитку зеленої економіки в Європі та оцінки її впливу зокрема на добробут громадян та економіку в цілому. У кваліфікаційній магістерській роботі було визначено нові вектори розвитку європейської економіки, а також наведено приблизну оцінку позитивного ефекту від даних змін.

3. Наявність самостійних розробок автора:

На високому рівні, проведено дослідження сутності економічної категорії «зелена економіка», що дозволило авторці виявити спільні та відмінні риси, а також запропонувати власне визначення. На думку Шенгерей Ангеліни, «зелена економіка – економіка яка може покращити якість життя людей, якщо вони будуть ефективно та раціонально використовувати природні ресурси за допомогою впровадження у виробництво товарів і послуг екологічних інновацій та інвестувати в них».

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій:

Результати аналізу стану розвитку зеленої економіки в ЄС можуть бути використані відповідними державними структурами при розробці плану повоєнної відбудови в контексті реалізації євроінтеграційних пріоритетів України.

5. Наявність недоліків:

Кваліфікаційна магістерська б робота тільки виграла б, якби під час аналізу розбіжностей стану розвитку зеленої економіки серед країн-членів в ЄС авторка спиралась не лише на один показник (рейтинг країн-членів ЄС за часткою відновлювальної енергії в їх енергетичному балансі). Слід також відмітити, що аналіз зазначеного показника здійснюється за один рік, що не дозволяє оцінити зміни в рівнях впровадження засад зеленої економіки країнами-членами ЄС.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: 48 (сорок вісім) балів.

Науковий керівник: к.е.н., доц., доцент кафедри міжнародної економіки

(підпис)

Ковтонюк К.В.

(прізвище, ініціали)

«31» січня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТАВНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	6
1.1. Передумови розвитку зеленої економіки як нового типу економічної системи.....	6
1.2. Еволюція розвитку зеленої економіки	11
1.3. Сутність, цілі та принципи зеленої економіки.....	18
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	27
2.1. Генезис розвитку моделі зеленої економіки в Європі	27
2.2. Кількісний аналіз сучасного стану розвитку зеленої економіки в країнах ЄС.....	34
2.3. Якісна оцінка стану розвитку європейської зеленої економіки.....	47
РОЗДІЛ 3. СУПЕРЕЧНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОДЕЛІ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В ЄС.....	58
3.1. Розбіжності в стані розвитку зеленої економіки серед країн-членів в ЄС.....	58
3.2. Нові вектори розвитку європейської зеленої економіки.....	64
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми. Проблема зміну клімату та глобального потепління вже існує понад два десятиліття. Основною причиною екологічних змін є викиди парникових газів, які є продуктами виробництва, енергопостачання, сільського господарства та інших видів людської діяльності. Шкідливі викиди, які псують якість повітря та води, згубно впливають на фізичне та ментальне здоров'я людей, і є причиною великої кількості передчасних смертей. Тому світові лідери, міжнародні інституції та організації активно почали вивчати способи зменшення впливу нашої діяльності на екологію та пошуки заходів, які покращать стан навколишнього середовища при цьому задовільнить потреби людей. Тому людство вигадало нову парадигму розвитку - зелена економіка, яка має сприяти покращення стану природи та її біорізноманіття, і водночас підвищення добробут населення. Особливо активно принципи зеленої економіки почали інтегруватися в економіку Європейського Союзу.

Дослідженням проблем ведення традиційної економіки та її впливу на навколишнє середовище займалися такі зарубіжні вчені як: Девід Пірс, Сімо Лаакконен, Еніл Марканд та Едвард Барб'єрі. Слід відзначити місце міжнародних організацій в популяризації принципів зеленої економіки. Серед міжнародних структур варто відзначити, ООН, ОЕСР тощо.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи – дослідження теоретичних засад становлення та розвитку зеленої економіки, аналіз особливостей розвитку європейської зеленої економіки та надання рекомендацій щодо прискорення рівномірної імплементації засад зеленої економіки всіма країнами даного інтеграційного угруповання.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- сформулювати передумови розвитку зеленої економіки як нового типу економічної системи;

- дослідити еволюцію розвитку зеленої економіки;
- сформулювати сутність, цілі та принципи розвитку зеленої економіки;
- проаналізувати генезис розвитку моделі зеленої економіки в Європі;
- провести кількісний аналіз сучасного стану розвитку зеленої економіки в країнах ЄС;
- здійснити якісну оцінку стану розвитку європейської зеленої економіки;
- визначити розбіжності в стані розвитку зеленої економіки серед країн-членів в ЄС;
- запропонувати нові вектори розвитку європейської зеленої економіки.

Об'єкт дослідження – тенденції та перспективи розвитку зеленої економіки.

Предмет дослідження – становлення та розвиток зеленої економіки в Європі.

Методи дослідження: емпіричний метод, порівняння, аналіз (визначення стану та тенденцій стану розвитку зеленої економіки та її впливу на населення Європи), графічний метод (діаграми), класифікація, історичний метод (вивчення передумов появи та еволюції зеленої економіки як нової економічної системи), метод групування та зведення.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. У кваліфікаційній магістерській роботі сформульовано основні тенденції розвитку зеленої економіки в Європі; здійснено оцінку впливу змін, які сталися через ведення зеленої економіки, на населення ЄС та проведено аналіз перспективних векторів для продовження змін з метою зменшення впливу на навколишнє середовище. Отримані результати можуть бути використані під час аналізу стану розвитку зеленої економіки в Європі та можливості імплементації її досвіду іншими країнами.

Інформаційна база дослідження. Матеріали досліджень зарубіжних вчених, статистичні дані Євростату та Європейського агентства з навколишнього середовища, доповіді міжнародних організацій ООН, ОЕСР та ВООЗ.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТАВНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Передумови розвитку зеленої економіки як нового типу економічної системи

З часів сучасної цивілізації людина живе в оточенні природи і використовує її ресурси для задоволення своїх потреб. Природних ресурсів вистачало доти, поки густота населення була меншою, і споживання відновлювалося природним шляхом та не вимагало додаткового втручання. Але удосконалення виробничих процесів, розширення промислових центрів, урбанізація, переміщення населення, освоєння нових територій та розвиток вільної ринкової економіки збільшили тиск на навколишнє середовище, що сприяло його більшій деградації.

Після Другої світової війни, відбулося прискорення процесів урбанізації, кількість населення збільшилося, і як наслідок використання природних ресурсів зросло. Людина почала експлуатувати джерела природи у жорстокіший спосіб, зовсім не думаючи про вплив своїх дій на навколишнє середовище. Людство не надавало значення тому, що: такі дії призводять до збідніння біорізноманіття природи, шкідливі відходи впливають на природні процеси та на клімат, відсутність раціоналізму у використанні природних ресурсів ведуть до появи кризових явищ в економічній та соціальних сферах.

Доцент Гельсінського університету, Сімо Лаакконен, опублікував перше комплексне міжнародне дослідження про зв'язок між Другою світовою війною та екологічними проблемами [1]. Науковець зазначив, що «найсерйознішою екологічною загрозою з найбільш тривалим впливом, звичайно, була розробка ядерної зброї» [1]. Згідно з дослідженням, світова війна дуже вплинула на розвиток наших сьогоднішніх екологічних проблем, які включають хімізацію промислового виробництва, використання екологічних токсинів і ядерної радіації. Тож, війна

залишила великий відбиток на навколишньому середовищі в зоні бойових дій, та біля цих територій. Друга світова війна усяла території лінію фронту, сміттям та руїнами [1].

Вже наприкінці 1960-х та початку 1970 роках було визнано обтяжливі та складні екологічні проблеми, що було зафіксовано в резолюції Генеральної Асамблеї про «Проблеми навколишнього середовища» [2]. Навколишнє середовище потребувало захисту від діянь людства. Згодом, економічні та екологічні питання були розглянуті на міжнародному рівні на першій Конференції ООН з навколишнього середовища, у 1972 році, що відбулася в Стокгольмі. Після конференції стрімко зростає обізнаність світової спільноти про існування екологічних проблем [3].

Але громадськість, екологічні питання почали тривожити раніше. З'являтися також занепокоєння з приводу дефіциту ресурсів та його впливу на майбутнє економічне зростання. Особливої уваги заслуговують дві події, які сталися в США, що в подальшому дали поштовх для розвитку екологічних рухів у США та згодом у всьому світі.

26 липня 1943 року жителі Лос-Анджелеса подумали, що японці атакують їх хімічним озброєнням. Містом заповнив густий туман, від якого щипало очі і спричиняло першіння в горлі, а також люди відчували ускладнене дихання. Згодом люди дізналися, що причина густого туману була не від стороннього нападника, а від їхніх власних автомобілів і фабрик. Арі Хааген-Сміт, хімік з Каліфорнійського технологічного інституту, був першим вченим, хто розгадав таємницю смогу та першим, хто визнав, що викиди озону є основним джерелом його утворення. Після цього, все більше вчених почали звертати увагу на ріст концентрації озону в атмосфері, дізнаючись як утворюється цей газ та як він поглинається океанами та лісами. У 1957 році було опубліковано статтю про збільшення викидів CO₂ та роль океанів у поглинанні його частин, написана Роджером Ревелле, директором Інституту океанографії Скриппса та його колегою Гансом Е.Зюссом.

Розповсюдження інформації на цю тему відбувалося за допомогою ЗМІ, включаючи The New York Times і журнал Time [4].

28 січня 1969 року в каналі Санта-Барбара, поблизу однойменного міст в Південній Каліфорнії стався розлив нафти. Це був один з найбільших розливів нафти у водах США. Протягом десяти днів сира нафта вилитася в Ла-Манш і на пляжі округу Санта-Барбара в Південній Каліфорнії. Наслідки розливу мали значний вплив на морське життя в Ла-Манші. Загибло приблизно 3500 морських птахів, а також інших морських тварин, таких як дельфіни, морські слони та морські леви. Через обурення громадськості, розлив отримав помітне висвітлення в ЗМІ в Сполучених Штатах, що призвело до появи багатьох екологічних законів, протягом наступних кількох років, законодавства, яке формує правову та нормативну основу для сучасного екологічного руху в США [5].

Розлив нафти та серія інших подій побудували регуляторну та законодавчу надбудову сучасного екологічного руху в США. Був створений інститут регулювання для охорони природи, а саме Агентство з охорони навколишнього середовища Сполучених штатів, а також були ухвалені відповідні механізми для захисту навколишнього середовища визначені в таких законах: закон про національну екологічну політику, закон про чисту воду та закон про якість навколишнього середовища в Каліфорнії [6].

Саме наслідки розливу, надихнули губернатора штату Вісконсін, Гейлорда Нельсона, за допомогою Деніса Хейса, 22 квітня 1970 року, організувати подію, яка стала відомою як «День Землі». Йому вдалося залучити 20 мільйонів людей для навчання громадськості розбиратися в питаннях, пов'язаних з навколишнім середовищем [7].

Велика частина світу залежить від видобутку або торгівлі нафтою для забезпечення своєї економіки, проте ця діяльність завдає шкоди навколишньому середовищу. Шкода може включати забруднення водних ресурсів і ґрунту. Видобуток нафти та її транспортування можуть порушити людську популяцію, а також життя тварин і риб регіону. Люди страждають від руйнування

навколишнього середовища, оскільки воно завдає шкоди рослинності, худобі та здоров'ю самого людського організму. Скидання нафтових відходів, виробниче забруднення та розливи нафти в океан жахливо впливають на навколишнє середовище. Розливи нафти можуть заважати нормальній роботі електростанцій і опріснювальних установок, які вимагають постійного постачання чистою морською водою, а також безпечній роботі прибережних промислових підприємств і портів.

Тож, першою передумовою розвитку зеленої економіки, як нової економічної система, є екологічна проблема. Навколишнє середовище потребує захисту, і тому необхідно було приймати міри, щодо вирішення цього питання.

На планеті Земля знаходяться величезні ресурси, але населення планети має нерівний доступ до них, що зумовлює неможливість більшості отримати доступ до продуктів харчування, загострюючи проблему недоїдання. Майже половина населення світу живе в бідності, а тисячі людей щодня вмирають через брак їжі та чистої води. Наша планета забезпечує нас багатими природними ресурсами. Але ми не використовуємо їх відповідально і наразі споживаємо набагато більше, ніж наша планета може забезпечити. Ми повинні навчитися використовувати виробляти товари та послуги більш екологічно чистим, щоб зменшити шкоду, яку ми завдаємо планеті [8].

Гендерні упередження руйнують соціальну структуру. Це не тільки питання прав людини; а й велика втрата людського потенціалу світу. Політична, економічна та соціальна рівність жінок принесе користь усім громадянам світу. У звіті McKinsey Global Institute за 2015 рік було виявлено, що прогрес у досягненні гендерної рівності може збільшити світовий ВВП на 12 трильйонів доларів США до 2025 року [9].

У міру того, як світова економіка впала в рецесію в 2008 році, підірвана банківською та кредитною кризою і попередніми ціновими потрясіннями, стурбованість втратою робочих місць зростає. Нагородою за скорочення розриву між багатими і бідними є здорові суспільства, які не витрачають людський

потенціал. Також, підприємства процвітають у більш стабільних і рівноправних суспільствах.

Отже, наступною передумовою появи концепції зеленої економіки – соціальні проблеми, а саме: нерівність в доступі до природних ресурсів, бідність, голод, безробіття.

Багато інститутів, які керують нашими ринками та економікою, були створені, тоді коли населення було меншим, а природних ресурсів було достатньо, тому на той момент відображати фактори пов'язані з екологією у звітностях не потрібно було. У звітах відображалися показники, які не давали можливості побачити скільки саме ресурсів використовується, як вибір саме тих чи інших ресурсів впливають на навколишнє середовище. Але коли проблеми з екологією і впливом на неї людської діяльності стали явними, то стало зрозумілим, що «керувати бізнесом, містом чи навіть країною, якщо невідомо, скільки ресурсів ти маєш, а скільки використовуєш, це все одно, що летіти на літаку без індикатора рівня палива» - Матіс Вакернагель, президент Global Footprint Network [10].

Основною перевагою враховувати екологічні, соціальні та економічні показники у звітах є те, що можна досягти комплексного погляду на підприємство. Беручи до уваги цю інформацію, можна зрозуміти вплив екологічних та соціальних аспектів бізнесу на результати діяльності та фінансовий стан підприємства. Це також допомагає оцінити майбутні ризики, пов'язані з цими аспектами. Коли ми враховуємо екологічні та соціальні аспекти у національній статистиці або звітності, ми можемо розуміти наскільки залежимо від «здорової» планети. Інтегруючи соціальну та екологічну інформацію у свої рішення, фінансові установи та інвестиційні компанії стануть більш стійкими та прибутковими в довгостроковій перспективі.

Тож третьою передумовою є фінансова. Людина підлаштувала навколишнє середовище під свої потреби, а не навпаки. Цей процес викликав незворотні збитки для навколишнього середовища і вплинув на рівновагу в природі. Наслідки такої поведінки, привернули увагу людей протягом ХХ століття. Конференція в

Стокгольмі стала першою оцінкою глобального впливу людини на навколишнє середовище. Це була перша спроба вирішити проблему збереження та покращення навколишнього середовища.

На сьогодні окрім екологічних проблем, що зумовили доцільність формування нового типу економічної системи є соціальні та фінансові.

1.2. Еволюція розвитку зеленої економіки

Зелена економіка є альтернативою сьогоденній традиційній економічній моделі, яка спричиняє деградацію природного середовища, зменшення біорізноманіття планети, дефіцит ресурсів та посилює нерівність між людьми.

Новий тип економіки логічно вписується в концепцію сталого розвитку, яка виникла наприкінці 1960-х та початку 1970-х років концепції сталого розвитку, яка не втратила своєї актуальності й сьогодні [11].

Хронологію основних подій розвитку світової та європейської зеленої економіки, ми можемо побачити, в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Хронологія розвитку концепції зеленої економіки [2,3,12-23,25]

Рік	Подія
1972	Конференція ООН з навколишнього середовища людини. Стокгольмська декларація «У нас тільки одна земля».
1987	Звіт Всесвітньої комісії з навколишнього середовища та розвитку (WCED) – «Наше спільне майбутнє». Резолюція Генеральної Асамблеї «Екологічної перспективи до 2000 року і надалі»
1989	План зеленої економіки, Звіт 1, підготовлений Лондонським центром економіки навколишнього середовища для Департаменту навколишнього середовища
1992	План зеленої економіки, Звіт 2, підготовлений Лондонським центром економіки навколишнього середовища для Департаменту навколишнього середовища
1994	План зеленої економіки, Звіт 3, підготовлений Лондонським центром економіки навколишнього середовища для Департаменту навколишнього середовища
2000	Саміт тисячоліття ООН. Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ).
2002	Всесвітній саміт зі сталого розвитку (WSSD), Ріо+10.

Продовження таблиці 1.1

Рік	Подія
2008-2009	ЮНЕП; Ініціатива зеленої економіки (GEI), Глобальний зелений новий курс (Global Green New Deal)
2009	Конференція ООН зі зміни клімату в Копенгагені.
2009-2012	Численні звіти про екологізацію економіки.
2012	Конференції ООН зі сталого розвитку Ріо + 20, документ «Майбутнє, якого ми хочемо».
2015	Трансформація нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року – Цілі сталого розвитку (ЦСР).
2019	Європейська Комісія. Нова стратегія Європейська зеленого курсу.
2022	Стокгольм+50: здорова планета для процвітання всіх – наша відповідальність, наша можливість

Відповідно до інформації наведеної в таблиці 1.1, офіційно поняття «зелена економіка» було визначено в 1972 році на Генеральній Асамблеї ООН, що стало логічним продовженням курсу на захист довкілля (резолюції 2398 «Проблеми навколишнього середовища» та 2581 «Конференція ООН з проблем навколишнього середовища», що були прийняті у 1968-69 роках відповідно) [2]. За результатами обговорення, було прийнято рішення скликати глобальну конференцію питань навколишнього середовища, яка пройшла в Стокгольмі.

На Стокгольмській конференції на першому плані було поставлено проблеми навколишнього середовища, що поклало початок діалогу між промислово розвинутими країнами та країнами, що розвиваються щодо зв'язку між економічним розвитком і забрудненням повітря, води та океанів.

Учасники зібрання сформулювали низку принципів раціонального управління навколишнім середовищем, включаючи Стокгольмську декларацію під гаслом "У нас є тільки одна земля" [2] та План дій щодо людського середовища та ще декілька інших резолюцій [3].

В плані дій щодо людського середовища було сформульовано три основні питання: 1) глобальна оцінка стану екології, 2) механізм управління навколишнім середовищем та 3) заходи для підтримки діяльності з оцінки та управління природними ресурсами, які здійснюються на міжнародних та національних рівнях. До того ж, визначені проблемні питання були розділені на 109 рекомендацій [2].

Головним результатом Стокгольмської конференції стало створення Програми ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) [12]. А також в Стокгольмській декларації були підняті питання з охорони навколишнього середовища до статусу фундаментальної функції кожної держави.

Далі у 1987 році було представлено звіт Всесвітньої комісії ООН з навколишнього середовища та розвитку – «Наше спільне майбутнє», над яким працювали з 1984 року. В основу звіту входила концепція сталого розвитку. У звіті наголошувалося про потребі збалансувати розвиток економіки та екології, тобто це означало, що діяльність людини не має порушувати процесів в природі [13].

У тому ж році було ухвалено резолюцію 42/186 Генеральної Асамблеї ООН «Екологічної перспективи» до 2000 року і надалі. Резолюція відповідала рекомендаціям Всесвітньої комісії ООН з навколишнього середовища та розвитку. В ній були сформовані основні засади національних дій та міжнародного співробітництва щодо політики та програм, спрямованих на досягнення екологічно безпечного розвитку, і, зокрема, як керівництво для підготовки подальших загальносистемних середньострокових екологічних програм [14].

Використання прикметника «зелений» стосовно економічних процесів та питань були спробами привернути увагу до необхідності захищати навколишнє середовище в економіці. У 1989 році, британські економісти-екологи Пірс, Маркандьє та Барб'є, представили уряду Британії звіт під назвою «План зеленої економіки» [15]. Вони мали на меті донести інформацію про нову концепцію сталого розвитку та пояснити як можна її застосувати, наприклад у використанні необмежених природних джерел таких як вітру та сонця для виробництва електроенергії, товарів та послуг. Пізніше були опубліковані звіти План 2 і План 3 у 1991 та 1994 роках, відповідно.

У 1992 році, з нагоди 20-тої річниці з Першої Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку (UNCED), була зібрана друга конференція, яку назвали «Саміт Землі». Цей саміт відбувся у Ріо-де-Жанейро, і

став найбільшою зустріччю світових лідерів у 1992 році, у ній взяли участь 117 глав держав і представники 178 країн [16].

Основною метою «Саміту Землі» в Ріо було розроблення нового масштабного плану міжнародних дій з питань навколишнього середовища та розвитку, які б допомогли спрямувати міжнародну співпрацю та політику розвитку у 21 столітті. На конференції було визнано, що інтеграція та збалансованість економічних, соціальних та екологічних проблем для задоволення наших потреб є життєво важливою для підтримки людського життя на планеті, і що такий комплексний підхід можливий, а також, що інтеграція та збалансування економічних, соціальних та екологічних аспектів вимагають нового сприйняття того, як ми виробляємо та споживаємо, як ми живемо та працюємо, і як ми приймаємо рішення.

Одним із головних результатів конференції UNCED стала прийняття програми «Порядок денний 21», в якій були визначені дії, що закликають до нових стратегій інвестування в майбутнє для досягнення загального сталого розвитку у 21 столітті. Рекомендації сформульовані в «Порядку денний 21» варіювалися від нових методів освіти до нових способів збереження природних ресурсів і нових способів участі в стабільній економіці.

Дедалі частіше в різних контекстах і ситуаціях постає питання екологізації економічних процесів, після Ріо-1992. Однією з причин підвищеної уваги до зеленої економіки була світова фінансова криза 2008 року. Під час фінансової кризи інтерес до зеленої економіки був переважно політичним, але під час дискусії, ініційованої Програмою ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), у рамках пошуку антикризових заходів у 2008 році, були визначені конкретні сфери, куди можна запропонувати масштабні державні інвестиції у формі так званих «зелених пакетів стимулювання» для відродження економіки [16]. Це надихнуло ряд країн застосувати цю концепцію на практиці як інструмент для виходу з кризи.

У 2008 році, ООН була представлена «Ініціатива Зеленої економіки», яка складається з кількох компонентів, загальною метою яких є проаналізувати та

розробити способи підтримки інвестицій у так звані сектори зеленої економіки та заходи, спрямовані на озеленення екологічно небезпечних секторів [17]. Частиною цієї ініціативи була підготовка звіту під назвою Глобальний зелений новий курс [18], який був опублікований пізніше, у 2009 році. У звіті представлено пропозицію щодо набору екологічних інструментів для стимулювання відновлення після кризи та зміцнення та збалансування світової економіки.

На думку авторів звіту, потрібно ввести зелені пакети стимулювання, спрямовані на конкретні сфери, які можуть посилити розвиток зеленої економіки. Програма закликала уряди стимулювати розвиток зелених секторів шляхом виділення значних ресурсів на три цілі [18]:

- економічне відновлення економіки;
- викорінення бідності та створення нових робочих місць;
- скорочення викидів вуглецю та деградації екосистеми.

Напередодні Копенгагенської конференції зі зміни клімату, у 2009 році, ООН опублікувала заяву про підтримку «зеленої» економіки як можливого способу пом'якшення наслідків світової фінансової кризи, прискорення відновлення економіки, зміцнення продовольчої безпеки, запобігання погіршенню навколишнього середовища та ін. ризики, пов'язані зі зміною клімату та дефіцитом води та енергії. Динамічний розвиток концепції зеленої економіки припав на 2011–2012 рр., коли було опубліковано численні звіти, документи та дослідження різних міжнародних інституцій та національних команд, що стосуються екологізації економіки. Між 2009 і 2012 роками, ООН було опубліковано приблизно 30 звітів і досліджень про природу, визначення та впровадження національних стратегій зеленої економіки.

2010 року Європейська Комісія запропонувала стратегію «Європа-2020». Це 10-річна стратегія, в якій представлено бачення ресурсоефективної та низьковуглецевої економіки та під час підготовки до саміту Ріо+20 у 2012 році позначила зелену економіку як економіку, яка забезпечує зростання, створення

робочих місць та ліквідацію бідності шляхом інвестування та захисту природного капіталу, який визначає виживання нашої планети в довгостроковій перспективі.

Інтерес до зеленої економіки набирає обертів, і це було пов'язано з підготовкою до Конференції ООН зі сталого розвитку Ріо + 20, яка була організована в 2012 році. На Конференції ООН зі сталого розвитку (Ріо+20) у Ріо-де-Жанейро, Бразилія, у червні 2012 року країни-члени ООН прийняли підсумковий документ «Майбутнє, якого ми хочемо» і створили Політичний форум високого рівня ООН зі сталого розвитку [19].

З 2013 року зростає інтерес як до практичної реалізації концепції, так і до способів оцінки прогресу в реалізації та вимірювання результатів. У 2013 році Генеральна Асамблея ООН створила відкриту робочу групу з 30 членів для розробки пропозиції щодо Цілей сталого розвитку [20].

2015 рік став знаменним роком для багатосторонності та формування міжнародної політики, коли було прийнято кілька важливих угод [20]:

- Сендайська рамкова програма щодо зменшення ризику стихійних лих (березень 2015 р.);
- Аддис-Абебська програма дій щодо фінансування розвитку (липень 2015 р.);
- Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року з його 17 ЦСР (вересень 2015 р.);
- Паризька угода про зміну клімату (грудень 2015 р.).

Документи, які згадувалися раніше містять плани розвитку, які в основному зосереджувалися на прогресі в країнах, що розвиваються. Але сьогодення реальність інша. Більшість бідних у світі живуть у країнах із середнім рівнем доходу, нерівність усередині країн зростає, а наслідки зміни клімату та погіршення навколишнього середовища відчують на собі люди та громади по всьому світу [21].

«Порядок денний до 2030 року» є універсальним і стосується всіх країн, тому реалізація цього плану є дуже важливою для покращення життя та умов на

Землі. Він вимагає від усіх країн вжити заходів щодо клімату, зменшити безробіття, зміцнити гендерну рівність і сприяти мирним суспільствам, щоб назвати декілька, якщо світ хоче викоринити бідність і перейти до більш сталого розвитку.

Головою частиною «Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року» був план для досягнення миру та процвітання на планеті, який містив 17 цілей [22]: 1) побороти бідність в усіх її областях; 2) позбавитись голоду, тобто досягти продовольчої безпеки та покращити харчування і сприяти сталому сільському господарству; 3) забезпечити здоровим життям та сприяти добробуту для всіх, будь якого віку; 4) забезпечити всіх однаково якісним рівнем освіти; 5) досягти гендерної рівності та розширення можливостей для всіх жінок; 6) забезпечити доступ до води та засобів санітарії для всіх людей на планеті; 7) забезпечити доступ до надійної та сталої енергії; 8) сприяти стійкому, інклюзивному та сталому економічному зростанню, повній та продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх; 9) побудувати стійку інфраструктуру, сприяти інклюзивній сталій індустріалізації та інноваціям; 10) зменшити нерівність; 11) зробити міста та населенні пункти інклюзивними, безпечними, стійкими та сталими; 12) забезпечити стійкі моделі споживання та виробництва; 13) вжити термінових заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками; 14) берегти та розумно використовувати океани, моря та морські ресурси для сталого розвитку; 15) захищати, відновлювати та сприяти сталому використанню наземних екосистем, стало управляти лісами, боротися з опустеленням, зупинити деградацію земель та втрату біорізноманіття; 16) сприяти мирному та інклюзивному суспільству, забезпечувати доступ до правосуддя для всіх та будувати ефективні та інклюзивні інститути на всіх рівнях; 17) партнерство заради сталого розвитку.

У 2022 році, після першої конференції у 1972 році в Стокгольмі, була проведена нова - «Стокгольм+50: здорова планета для процвітання всіх – наша відповідальність, наша можливість». Конференція мала тривожний контекст, через те що світ стикається з кризами, які взаємопов'язані та великою нерівністю між людьми [23].

Отже, ведення традиційної економіки вже не задовольняє потреби людства та і всієї планети. Світ змінився, тому і способи введення економіки повинні змінюватися. Увага прикута до проблем з екологією вже понад два десятиліття. Конференція про проблеми навколишнього середовища, проведена у 1972 році, була першою оцінкою глобального впливу людини на навколишнє середовище, та спробою виробити базовий спільний погляд на те, як вирішити проблему збереження та покращення людського середовища. Після цієї конференції була низка заходів на яких обговорювалися питання стану екології та впливу людей на навколишнє середовище, на яких було прийнято велика кількість угод та декларацій.

Фінансова криза 2008 року відіграла важливу роль у еволюціонуванні зеленої економіки, як концепції. Зеленої економіку розглядали як інструмент виходу із кризи, в тому числі за допомогою «зелених пакети стимулювання» для відновлення економіки.

У 2015 році були прийняті 17 цілей сталого розвитку, які є важливою частиною «Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року». Даний документ, підписаний 192 країнами світу. Ці цілі закликають боротися з бідністю та голодом, для поліпшення стану соціального добробуту людства, та іншими недоліками має поруч зі стратегіями покращення охорони здоров'я та освіти, зменшення нерівності та стимулювання економічного зростання — і все це разом із боротьбою зі зміною клімату та для захисту наших океанів і лісів. І вони стосуються кожної країни, а не окремих регіонів чи континентів.

1.3. Сутність, цілі та принципи зеленої економіки

Зелена економіка не має чіткого одного визначення, тому що різні міжнародні організації та коаліції трактують це поняття по різному.

Найпоширеніші визначення зеленої економіки ми можемо побачити в таблиці 1.2, нижче.

Таблиця 1.2

Широко вживані визначення зеленої економіки [24-27]

Організація	Зелена економіка
ЮНЕП (2011)	«є такою, яка призводить до покращення добробуту людей і соціальної справедливості, одночасно значно зменшуючи екологічні ризики та екологічний дефіцит».
ЮНКТАД (2011)	«це економіка, яка призводить до поліпшення добробуту людей та зменшення нерівності, не піддаючи майбутні покоління значним екологічним ризикам та екологічним дефіцити».
Міжнародна торгова палата (2012)	«це економіка, в якій економічне зростання та екологічна стійкість працюють разом у взаємно підсилюючий спосіб, підтримуючи технічний прогрес та соціальний розвиток».
Європейське агентство з навколишнього середовища	«це та, в якій екологічна, економічна та соціальна політика та інновації дозволяють суспільству ефективно використовувати ресурси – підвищуючи добробут людей інклюзивним способом, зберігаючи природні системи, які підтримують нас».

Термін «зелена економіка» вперше був введений у звіті «План зеленої економіки» Пірсом, Маркандья і Барб'є, у 1989 році [15]. Проте окрім назви звіту, більше немає жодних згадувань цього терміну в самому тексті звіту.

Саме визначення зеленої економіки вперше з'явилося у звіті ЮНЕП «На шляху до зеленої економіки, який був опублікований 2011 році [24]. Визначення звучало так «зелена економіка такою, яка призводить до покращення добробуту людей і соціальної справедливості, одночасно значно зменшуючи екологічні ризики та екологічний дефіцит». Це широко цитоване визначення надихнуло багато інших подібних формулювань, запропонованих різними міжнародними організаціями та коаліціями таких як ЮНКТАД, Європейське агентство з навколишнього середовища та Міжнародна торгова палата.

Спільного між цими визначеннями є те, що всі вони описують зелену економіку, як ту, що має задовільнити потреби людини, при цьому не нашкодити навколишньому середовищу. Однак відмінним є те, що деякі організації закладають у свої визначення різні способи для ведення такої економіки. Наприклад міжнародна торгова палата та Європейське агентство з навколишнього

середовища згадують, що щоб підвищуючи добробут людей, і при цьому не нашкодити екології, потрібно підтримувати технологічний прогрес та інновації. У свою чергу, ЮНЕП та ЮНКТАД не згадають у своїх визначеннях, яким чином має відбутися поліпшення добробуту людей.

Я б сформувала дане визначення так зелена економіка – це економіка яка може покращити якість життя людей, якщо вони будуть ефективно та раціонально використовувати природні ресурси за допомогою впровадження у виробництво товарів і послуг екологічних інновацій та інвестувати в них.

Зелена економіка передбачає об'єднання трьох складових: економічної, соціальної й екологічної. При цьому екологічна складова виступає пріоритетним напрямом сталого розвитку.

У вимірі застосування та впровадження, зелена економіка включає такі елементи, як екологічні продукти та послуги, зелені інвестиції, зелені державні закупівлі, зелені податки, робочі місця в екологічній сфері та інші інструменти управління.

Екологічні продукти та послуги, здійснюють низький вплив на навколишнє середовище, що пов'язано з їх життєвим циклом. Тобто це виробництво, яке відбувається з використанням компонентів, які не завдають шкоди навколишньому середовищу, і можуть бути повторно використані в процесі переробки, шляхом реалізації економіки замкнутого циклу. Виробництво зелених продуктів та послуг мають відповідати певним екологічним вимогам.

За словами Карла Буркарта, зелена економіка базується на шести секторах: відновлювана енергетика, зелені будівлі, сталий транспорт, управління водними ресурсами та управління відходами. Простіше кажучи, зелена економіка визначається як економічна система, яка повністю зосереджена на концепції «зеленого» [28].

Для переходу до зеленої економіки потрібні інвестиції в технології та інструменти для покращення екології. Зелена економіка зосереджена на збільшенні державних витрат на сонячну енергію, енергію вітру, гідроенергію та геотермальну

енергію. Така економіка налаштована на виробництво та споживання органічних продуктів харчування. Люди, які живуть у зеленій економіці, проживають у зелених будівлях, інвестують у зелені акції, накопичують енергію в екологічно чистих батареях і використовують електричні транспортні засоби для поїздок на роботу.

Тобто, «зелені» інвестиції — це традиційні засоби інвестування (такі як акції, біржові фонди та взаємні фонди), у яких основний бізнес так чи інакше залучений до операцій, спрямованих на покращення навколишнього середовища [29].

Зелені публічні закупівлі – це інструменти, види діяльності та процеси, якими органи державної влади позитивно впливають на закупівлі товарів та послуг, які не шкодять екології, та інших форм забезпечення економічного і соціального зростання та розвитку [30].

Зелені податки – це податки, які сплачують за використання певного матеріалу, який має негативний вплив на навколишнє середовище. Зелені податки діють за принципом «забруднювач платить», причому ціна відображає вартість цих зовнішніх ефектів. Є податки на енергетику, забруднення та ресурси та транспортні податки [31].

Зелені робочі місця - це форми зайнятості, які сприяють збереженню або відновленню навколишнього середовища, як у традиційних секторах, таких як виробництво та будівництво, так і у нових «зелених» секторах, таких як відновлювані джерела енергії та енергоефективність [32]. Поява зелених робочих місць спрямована на зменшення споживання енергії та природних ресурсів; обмеження викидів парникових газів та зменшення забруднення; посилення охорони екосистем та зберігання біорізноманіття [32].

Таким чином, зелена економіка зазвичай розглядається як інструмент, спрямований на досягнення сталого розвитку, і як елемент, що поєднує економічні, соціальні та екологічні цілі. Однак він не замінює концепцію сталого розвитку, а являє собою його вузьку сферу застосування. Виходячи з вищевикладеного можна

зробити висновок, що зелена економіка може бути представлена як сукупність принципів, цілей та дій.

У 2020 році Коаліція Зеленої Економіки, яка є найбільшим альянсом, який виступає за зелену та справедливу економіку у світі, опублікувала 5 принципів зеленої економіки для досягнення цілей сталого розвитку [33]:

1. Принцип добробуту, тобто зелена економіка орієнтована на людей. Її метою є створення справжнього, спільного процвітання. Вона зосереджена на зростанні багатства, яке сприятиме добробуту. Це багатство є не лише фінансовим, але включає повний спектр людського, соціального, фізичного та природного капіталів. Він надає пріоритет інвестиціям і доступу до стійких природних систем, інфраструктури, знань і освіти, необхідних для процвітання всіх людей. Він пропонує можливості для екологічних і гідних засобів до існування, підприємств і робочих місць. Він побудований на колективних діях заради суспільних благ, але базується на індивідуальному виборі.

2. Принцип добробуту полягає в тому, зелена економіка орієнтована на людей. Її метою є створення справжнього, спільного процвітання. Вона зосереджена на зростанні багатства, яке сприятиме добробуту. Це багатство є не лише фінансовим, але включає повний спектр людського, соціального, фізичного та природного капіталів. Він надає пріоритет інвестиціям і доступу до стійких природних систем, інфраструктури, знань і освіти, необхідних для процвітання всіх людей. Він пропонує можливості для екологічних і гідних засобів до існування, підприємств і робочих місць. Він побудований на колективних діях заради суспільних благ, але базується на індивідуальному виборі.

3. Принцип справедливості полягає в тому, зелена економіка є інклюзивною та недискримінаційною. Вона справедливо розподіляє вигоди та витрати; уникає захоплення елітою; і особливо підтримує розширення прав і можливостей жінок. Ця економіка сприяє справедливому розподілу можливостей і результатів, зменшуючи нерівність між людьми, водночас надаючи достатній простір для дикої природи. Зелена економіка є перспективною та довготривалою, створюючи

багатство та стійкість, які служать інтересам майбутніх громадян, а також терміново вживаючи заходів для подолання сьогоднішньої багатовимірної бідності та несправедливості. Вона базується на солідарності та соціальній справедливості, зміцненні довіри та соціальних зв'язків, підтримці прав людини, прав трудящих, корінних народів і меншин, а також права на сталий розвиток. Також, вона сприяє розширенню можливостей мікро, малих і середніх підприємств, соціальних підприємств і стабільних засобів до існування та покриває витрати, не залишаючи нікого позаду, дозволяючи вразливим групам бути агентами переходу та впроваджуючи інновації у сфері соціального захисту та перекваліфікації.

4. Принцип планетарних меж передбачає, що зелена економіка визнає та турбується про різноманітні цінності природи – функціональні цінності надання товарів і послуг, які лежать в основі економіки, культурні цінності природи, які лежать в основі суспільства, та екологічні цінності природи, які лежать в основі всього життя. Вона визнає обмежену взаємозамінність природного капіталу іншими капіталами, використовуючи принцип обережності, щоб уникнути втрати критичного природного капіталу та порушення екологічних обмежень, включаючи кліматичну стабільність, та інвестує в захист, вирощування та відновлення біорізноманіття, ґрунту, води, повітря, клімату та інших природних систем. Зелена економіка є інноваційним в управлінні природними системами, ґрунтуючись на їхніх властивостях, таких як циркулярність, і узгодженні з джерелами існування місцевої громади на основі біорізноманіття та природних систем.

5. Принцип ефективності та достатності, тобто зелена економіка є низьковуглецевою, ресурсозберігаючою, різноманітною та циклічною, яка охоплює нові моделі економічного розвитку, які забезпечують економічне зростання без збільшення споживання ресурсів і зменшують негативні соціальні та екологічні наслідки. Вона визнає, що має відбутися значний глобальний зсув щодо обмеження споживання природних ресурсів до фізично стійкого рівня, якщо ми хочемо декарбонізувати економіку та залишатися в межах планети, та визнає «соціальний рівень» споживання основних товарів і послуг, який є важливим для

забезпечення добробуту та гідності людей, а також неприйнятні «піки» споживання. Вона узгоджує ціни, субсидії та стимули з реальними витратами для суспільства за допомогою механізмів, де «платить забруднювач» та/або де вигоди отримують ті, хто забезпечує інклюзивні екологічні результати.

6. Принцип належного управління, тобто базується на фактичних даних – її норми та інституції є міждисциплінарними, застосовуючи надійну науку та економіку разом із місцевими знаннями для адаптивної стратегії. Її підтримують інституції, які є інтегрованими, співпрацюють і узгоджені – горизонтально між секторами та вертикально – на всіх рівнях управління – і мають достатній потенціал для виконання своїх відповідних ролей ефективним, ефективним і підзвітним способом. Це вимагає участі громадськості, попередньої інформованої згоди, соціального діалогу, прозорості, демократичної підзвітності і свободи від приватних інтересів у всіх інституціях – державних, приватних і громадянського суспільства – так, щоб освічене лідерство доповнювалося суспільним попитом. Вона сприяє децентралізації процесу прийняття рішень для місцевої економіки та управління природними системами, зберігаючи міцні загальні централізовані стандарти, процедури та системи відповідності. А також буде фінансову систему з метою забезпечення добробуту та стійкості, налаштовану таким чином, щоб безпечно служити інтересам суспільства.

Мета зеленої економіки полягає в створенні економічних умов, за яких соціальна та екологічна справедливість процвітає та приносить користь усьому живому на планеті, шляхом мінімізації шкідливого впливу на навколишнє середовище та ресурсоефективному його використанні при цьому не зменшуючи рівня якості життя населення.

Цю мету можна реалізувати шляхом реалізації цілей зеленої економіки:

- покращення добробуту населення, не завдаючи шкоди навколишньому середовищу, зменшення нерівності у суспільстві;

- ефективно використовувати природні ресурси, та переорієнтуватися на використання відновлювальної енергії, а також збільшення соціальної відповідальності;
- захист і збереження навколишнього середовища, та створення перешкод для втрати біорізноманіття;
- боротьба з шкідливими викидами в атмосферу, шляхом збільшення державних ресурсів та введення зелених податків, а також створення зелених робочих місць.

Тож ці цілі взаємопов'язані та впливають одна з одною, і всі вони допомагають в реалізації збільшення соціального добробуту людей та збереженню нашої природи.

Отже, багато міжнародних організацій, коаліцій та «зелених» груп давало визначення зеленої економіки. Проте, незалежно ким визначена зелена економіка, їх всіх об'єднує те, що вона включає в себе такі основні елементи:

- ліквідація екологічних загроз та збереження її цінностей;
- раціональне управління природними ресурсами і сировиною;
- соціальні включення та економічна ефективність.

Проаналізувавши подані в таблиці 1.2 визначення, я сформувала своє, яке звучить так: зелена економіка - це економіка яка може покращити якість життя людей, якщо вони будуть ефективно та раціонально використовувати природні ресурси за допомогою впровадження у виробництво товарів і послуг екологічних інновацій та інвестувати в них.

Головними принципами розвитку зеленої економіки є благополуччя людства, справедливість і належне управління, викорінення бідності, енергоефективність та низьковуглецевий розвиток. А її цілями є: підвищення добробуту людей і зменшення соціальної нерівності без шкоди для навколишнього середовища; ефективне використання природних ресурсів, переорієнтація на використання відновлюваної енергії та підвищення соціальної відповідальності; захист та зберігати довкілля та створювати бар'єри для втрати біорізноманіття; зменшення

шкідливих викиди в атмосферу шляхом збільшення державних ресурсів та запровадження «зелених» податків і створення «зелених» робочих місць.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1 Генезис розвитку моделі зеленої економіки в Європі

Перехід до зеленої економіки є дуже важливим для Європи та світу, оскільки продовжувати ведення традиційної економіки, призведе до середовища існування в якому важко буде жити людині і всім іншим живим організмам. Шлях Європи до реалізації зеленої економіки почався з 2000 року, тоді була запропонована перша стратегія для переходу до зеленої економіки – Лісабонська, яка мала перетворити Європейський Союз на «найбільш конкурентоспроможну та динамічну економіку, засновану на знаннях, здатною до сталого економічного зростання з більшою кількістю кращих робочих місць і більшою соціальною згуртованістю» [34]. На жаль, більшість цілей не були досягнуті до 2010 року, і на зміну їй прийшла наступна стратегія «Європа 2020», оприлюднена у 2010 році. Ця стратегія містила план, який зосереджувався на п'яти питаннях: зміна клімату та енергоменеджмент, соціальні інтеграції, сфера зайнятості, інновації та освіта [35]. І третьою стратегією, яка зараз є актуальною - Європейська зелена угода. 4 грудня 2019 року ЄЗ опублікував звіт під назвою «Європейське довкілля – стан та перспективи 2020». Результати були приголомшені, оскільки екологічні та кліматичні проблеми є настільки великими, що потребували масштабних та термінових рішень. Європейська комісія негайно відреагувала на ці виклики та 11 грудня того ж року презентувала Європейську зелену угоду. Вона була спрямована на захист, збереження, примноження природного капіталу та на захист здоров'я та добробуту громадян від ризиків та несприятливих наслідків навколишнього середовища і зміни клімату. Реалізація цієї стратегії має бути справедливою, інклюзивною та стійкою.

Мета цієї угоди – досягти вуглецевої нейтральності до 2050 року.

Для досягнення мети Європейської зеленої угоди Європейська комісія має реалізувати сім ключових цілей [36], які ми можемо побачити на рисунку 2.1.

Рис 2.1 - Цілі політики Європейської зеленої угоди [36]

Європейська комісія розробила дорожню карту ключових політик і заходів в якій описується, як економіка ЄС може перейти до більш стійкого майбутнього та для досягнення Європейської зеленої угоди. Ці пропозиції були розроблені для того, щоб забезпечити досягнення цілей Європейської зеленої угоди справедливим, економічно ефективним і конкурентоспроможним способом. У дорожній карті викладено сім ключових пропозицій [37]:

1. Трансформація економіки та суспільства спрямована на те, щоб країни-члени ЄС скоротити викиди парникових газів щонайменше на 55% до 2030 року, порівняно з рівнем 1990 року.

2. Зменшити вплив транспорту на навколишнє середовище за допомогою скорочення викидів парникових газів від легкових автомобілів і вантажівок на 55% і 50% відповідно до 2030 року. А також поширити екологічний транспорт з нульовим або низьким рівнем викидів, і для цього Європейська комісія прагне забезпечити необхідну інфраструктуру для зарядки таких транспортів.

Крім того, з 2026 року автомобільний транспорт буде охоплюватись торгівлею викидами, встановлюючи ціну за забруднення, стимулюючи використання чистішого палива та реінвестиції в чисті технології. Не забувається про авіаційний та морських транспорт, для якого пропонується заходи для сприяння використовувати екологічні змішані палива.

3. Керівник третьої промислової революції. Зелений перехід відкриває великі можливості для європейської промисловості, створюючи ринки чистих технологій і продуктів. Ці нові пропозиції вплинуть на цілі ланцюжки доданої вартості в таких секторах, як енергетика та транспорт, будівництво та реконструкція, сприяючи створенню стабільних місцевих і добре оплачуваних робочих місць по всій Європі. Якщо ці галузі перейдуть до сталого розвитку, до 2030 року можна буде відремонтувати 35 мільйонів будівель, а також створити 160 000 нових екологічних робочих місць у будівельному секторі.

4. Очищення енергетичної системи. Пропонується збільшити частку відновлювальної енергії та підвищити енергоефективність для того щоб досягнути зменшення викидів парникових газів до 2030 року.

Для цього Європейська комісія пропонує збільшити до 32% використання відновлювальних джерел енергії, а у 2021 році було запропоновано збільшити обов'язкову цільову частку відновлюваних джерел енергії в енергетичному балансі ЄС до 40%. Крім того, встановлено нові показники енергоефективності, які треба

досягти шляхом скорочення кінцевого та первинного енергоспоживання на 36-39%, відповідно.

5. Ремонт будівель для більш екологічного способу життя. Ремонт будинків і будівель заощадить енергію, захистить від екстремальної спеки чи холоду та подолає енергетичну бідність.

Комісія пропонує:

- вимагати від держав-членів ремонтувати щонайменше 3% загальної площі всіх громадських будівель щорічно;
- встановив орієнтир у 49% відновлюваних джерел енергії в будівлях до 2030 року;
- скоротити до 2030 року викиди від будівництва будівель на 60%;
- вимагати від держав-членів збільшити використання відновлюваної енергії в опаленні та охолодженні на +1,1 відсоткового пункту щороку до 2030 року.

6. Робота з природою для захисту планети та здоров'я. Природа та біорізноманіття знаходяться в центрі цієї мети. Біоенергетика сприяє поетапній відмові від викопного палива та декарбонізації економіки ЄС. Але використовувати його потрібно раціонально. Комісія пропонує жорсткі нові критерії, щоб уникнути нестабільної вирубки лісу та захистити території з високою цінністю біорізноманіття. Європейська комісія прагне відновити європейські ліси, ґрунти, водно-болотні угіддя та торфовища, таким чином відновлюючи довкілля та підвищуючи його стійкість до зміни клімату. Для реалізації цієї мети було презентовано стратегію біорізноманіття до 2030 року.

7. Стимулювання глобальних кліматичних заходів. Вирішити глобальну загрозу зміни клімату можна вирішити, лише співпрацюючи разом з усім світом. Європейська зелена угода вже стала позитивним прикладом і спонукала великих міжнародних партнерів встановити власні цільові дати досягнення кліматичної нейтральності.

Хронологія основних рішень прийнятих та запропонованих Європейською комісією для досягнення нейтральності до 2050 року, можемо побачити в таблиці 2.1, нижче.

Таблиця 2.1

Хронологія основних рішень Європейської комісії [37]

Важливо те, що Закон ЄС про клімат, як частина Зеленої угоди, закріплює мету до 2050 року в законодавстві ЄС. Це є важливим елементом для досягнення нейтральності до 2050 року. Найбільш важливі рішення прийняті Європейською комісією з заходами для зменшення впливу ЄС на навколишнє середовище та зменшення її від викопного палива розглянуті детальніше нижче.

- Нова промислова стратегія

Ця стратегія допоможе досягти трьох ключових пріоритетів ЄС в галузі промисловості: підтримання глобальної конкурентоспроможності європейської промисловості, створення кліматично нейтральної Європи до 2050 року та формування цифрового майбутнього Європи .

Стратегія включає [38]:

- План дій щодо інтелектуальної власності, щоб зберегти її від крадіжок та адаптувати законодавчі бази до цифрового переходу.

- Модернізація та декарбонізація енергоємних галузей промисловості, сприяння енергоефективності, та постачання низьковуглецевої енергії за конкурентними цінами.

- Посилений акцент на інноваціях, інвестиціях і навичках.

- Стратегія збереження біорізноманіття

Нова стратегія збереження біорізноманіття спрямована на основні причини втрати біорізноманіття, такі як надмірне використання суші та морів, надмірна експлуатація природних ресурсів, забруднення [39].

Стратегія пропонує конкретні кроки для відновлення європейського біорізноманіття до 2030 року, включаючи перетворення принаймні 30% суші та моря на ефективно керовані охоронювані території та відновлення принаймні 10% сільськогосподарських угідь [39].

Стратегія ЄС щодо біорізноманіття базується на імплементації двох визначних директив: щодо збереження диких птахів («Директива про птахів») і щодо збереження природних середовищ існування та дикої фауни та флори («Директива про середовища існування») [39].

- PowerEU: доступна, безпечна та стійка енергія для Європи

Європа, як ніколи, зараз потребує прискорення переходу до використання відновлювальних джерел енергії задля енергетивної незалежності Європи від Росії.

85% європейців вважають [40], що ЄС має якнайшвидше зменшити свою залежність від російського газу та нафти, щоб підтримати Україну. Діючи як Союз, Європа може досягти цього швидше.

REPowerEU – це план в якому встановлено низка заходів для отримання незалежності від російського викопного палива та прискорення переходу до «зелених» джерел енергії. План заснований на [40]:

- Диверсифікації, передбачає, що ЄС працює з міжнародними партнерами над пошуком альтернативних джерел енергії. У короткостроковій перспективі ЄС має якнайшвидше забезпечити альтернативні поставки газу, нафти та вугілля, а в майбутньому – відновлюваного водню.

- Збереженні, тобто економії енергію може кожен громадянин, бізнес та організація. Невеликі зміни в поведінці можуть мати велике значення, якщо ми всі їх дотримуємося деяких заходів. Також необхідні заходи на випадок збою постачання.

- Прискорення чистої енергії

Відновлювана енергія – це найдешевший і найчистіший вид енергії, який можна виробляти всередині країни, що зменшує потребу Європейського Союзу в імпортованій енергії. REPowerEU прискорить перехід до зеленої енергетики та стимулюватиме масштабні інвестиції у відновлювану енергетику. Також потрібно швидше обмежити промисловість і транспорт на використання викопного палива, щоб зменшити викиди парникових газів.

Також прийнято План дій щодо нульового забруднення [41]. У цьому плані викладено уявлення про світ у якому забруднення повітря знаходиться на такому рівні, на якому більше не зашкодить природі та здоров'ю людини.

План містить такі цілі [41]:

- покращення якості повітря для того щоб скоротити кількість передчасних смертей від твердих частинок у повітрі на 55%;

- покращення якості води на 50%, за допомогою скорочення кількості сміття та відходів в морі;

- покращення якості ґрунту за рахунок зменшення втрат поживних речовин і використання хімічних пестицидів на 50%;

- скорочення на 25% екосистем ЄС, де забруднення повітря загрожує біорізноманіттю;
- зменшення на 30% частки людей, які хронічно страждають від транспортного шуму

Отже, Європейський зелений курс включає комплекс амбітних, багатонаправлених керівних принципів, що стосуються політики, яка формує способи управління навколишнім середовищем, а також безпосереднім суб'єктам, які здійснюють використання екологічних ресурсів. Шлях до кінцевої мети включає подальші суворі зобов'язання, взяті на себе щодо скорочення викидів газу на 55% в порівнянні з рівнем 1990 року, збільшити виробництво та частку споживання відновлюваної енергії до 40%. Для досягнення цих цілей виникла необхідність введення нових правил та заходів для промисловості, транспорту та сільського господарства, а також обмежень на енергоспоживання в житлових будинках. Перехід до «чистої» економіки замкнутого циклу, протидія втраті біорізноманіття та зниження рівня забруднення потребуватимуть дій у всіх секторах економіки у вигляді: нових інвестицій в екологічно чисті технології, впровадження більш чистих, дешевих і здорових видів транспорту, декарбонізація енергетичного сектору, забезпечення більшої енергоефективності та робота з міжнародними партнерами для встановлення розумних екологічних стандартів економіки. Механізм справедливого переходу буде служити цій меті.

2.2. Кількісний аналіз сучасного стану розвитку зеленої економіки в країнах ЄС

За розрахунками ОЕСР [42], продовження чинної моделі економічного зростання, заснованої на використанні викопного палива, призвело б до збільшення

викидів парникових газів на 50% у 2050 році та подвоєння кількості передчасних смертей до 3,6 млн осіб на рік. Також прогнози вказували на глобальне зростання попиту на воду на 55% і можливе зменшення на 10% наземного глобального біорізноманіття. Тому світ має змінювати свою модель економіки, включаючи ЄС. Європейський Союз вже почав це робити, прийнявши Європейську зелену угоду.

Зміна клімату є загрозою для сталого розвитку. Після багатьох років інтенсивних досліджень наукове співтовариство погодилося, що створено людиною викиди парникових газів є головною причиною підвищення середньої температури на Землі за останні 250 років [43].

Європейський Союз виробляє 10% світових викидів парникових газів станом на 2021 рік [44]. Побачити відсоткові зміни у кількості викидів шкідливих речовин в ЄС, можемо побачити на рисунку 2.2, нижче.

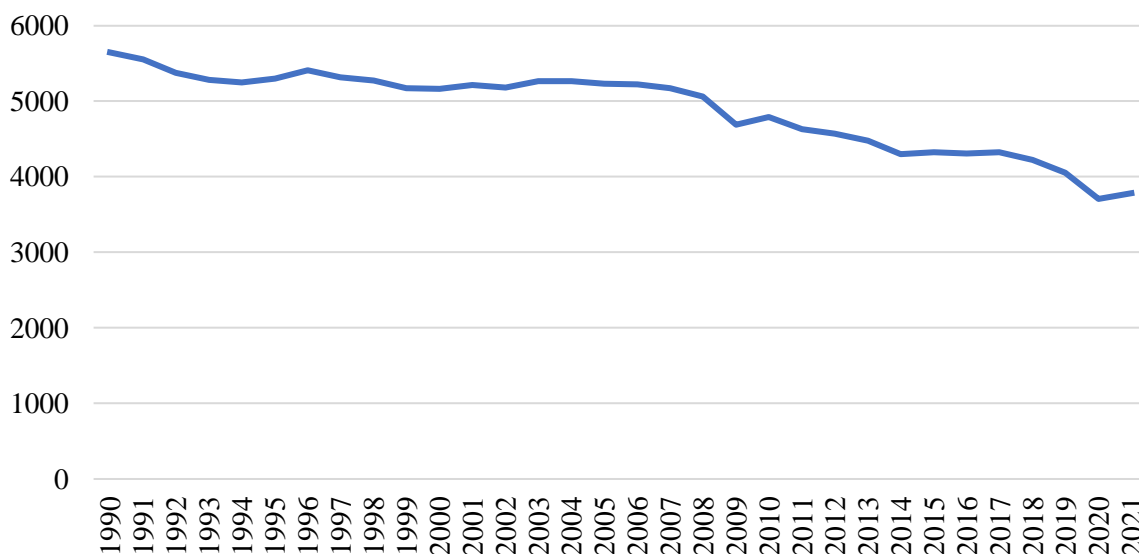

Рис 2.2 Загальні викиди парникових газів в Європейському Союзі, 1990 -2021 рр., мільйонів метричних тон еквіваленту вуглекислого газу [45-46]

У 2021 році кількість викидів становило 3781 мільйонів метричних тон еквіваленту вуглекислого газу, що порівняно з 1990 роком у три рази менше. Як ми бачимо між 2019 та 2020 роком існує значний спад викидів вуглекислого газу з 4054 мільйонів метричних тон до 3708 тон, відповідно. Причиною цього спаду був спалах COVID-19, який мав значний вплив на забруднюючі сектори промисловості, такі як транспорт та енергопостачання.

Безперечно викиди парникових газів не можуть продукуватись рівномірно в кожній країні ЄС. Є країни-лідери за кількістю викидів (рис.2.3)

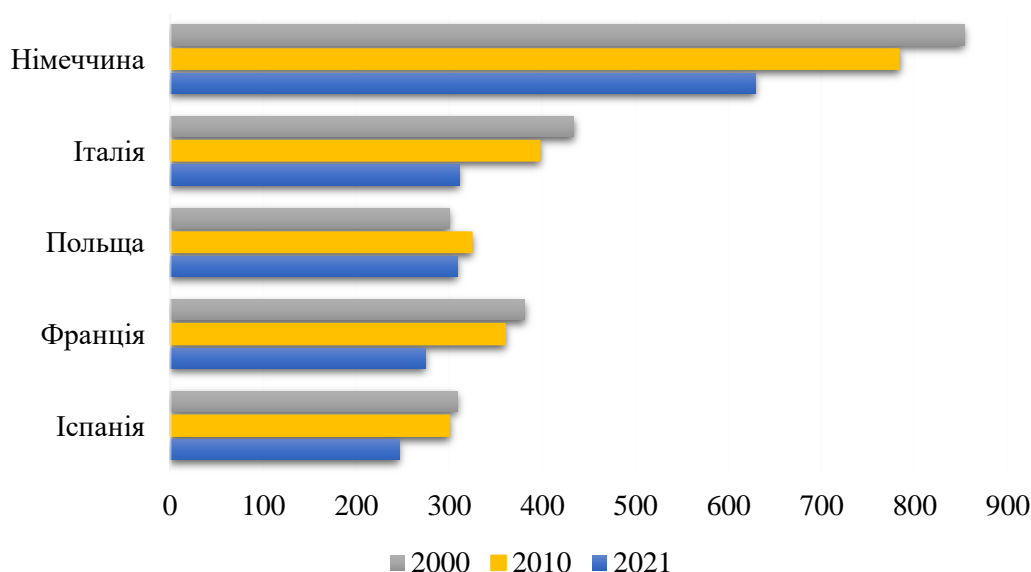

Рис 2.3 ТОП-5 країн Європейського Союзу за кількістю викидів парникових газів, 2000-2021 рр., мільйонів метричних тон еквіваленту вуглекислого газу [47]

Німеччина має найбільше значення викидів вуглекислого газу в Європейському Союзі. Ця тенденція не змінювалася впродовж досліджуваного періоду, з 2000 року до 2021 року. У 2021 році Німеччина викинула майже 629 мільйонів метричних тон вуглекислого газу. Це більше, ніж сумарні викиди наступних за величиною викидів в ЄС – Італії та Польщі. На ці три країни припадало приблизно 46 відсотків загальних викидів вуглекислого газу в ЄС у 2021 році.

Проте країни наведені вище є одними з самих великих в Європейському Союзі, тому й кількість викидів може бути більшою. А от якщо поглянути викиди парникових газів на душу населення (рис.2.4), то ми побачимо зовсім іншу картину.

Люксембург має найбільші значення викидів на душу населення в Європейському Союзі. У 2020 році показник дорівнював 14,4 метричних тон еквіваленту вуглекислого газу на душу населення. Це більше, ніж середній показник в ЄС майже в два рази.

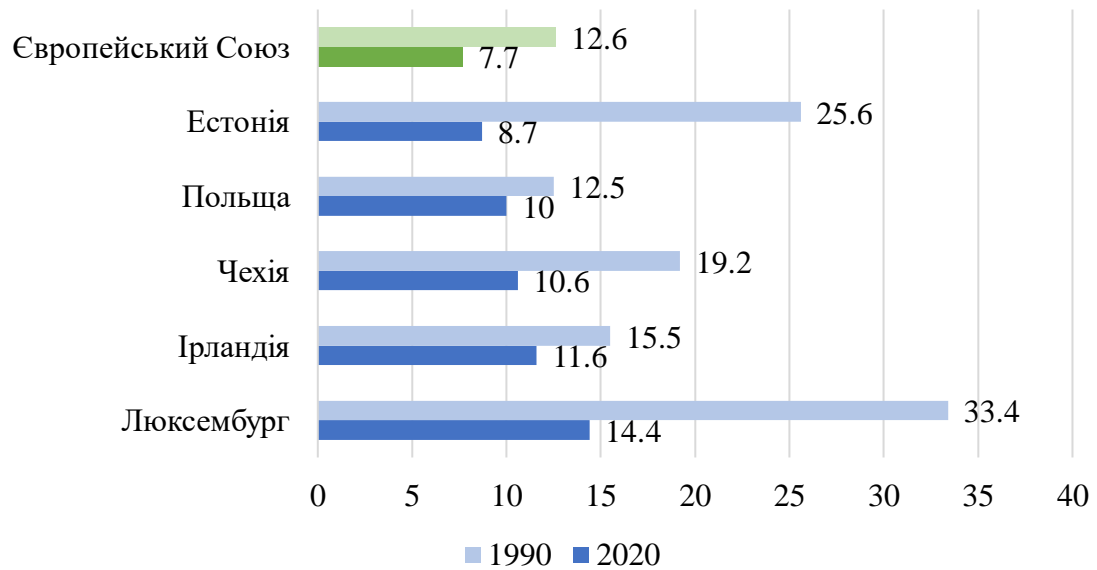

Рис 2.4 Країни ЄС з найбільшими викидами парникових газів на душу населення, 1990 та 2020 рр., мільйонів метричних тон еквіваленту вуглекислого газу [48]

Тим не менш, викиди на душу населення в Люксембурзі впали на 57 % з 1990 року по 2020 рік. В свою чергу Естонія зменшила даний показник на 66%, що є найбільшим прогресом серед країн ЄС. Загалом більшість країн-членів ЄС зазнали скорочення викидів на душу населення з 1990 року. Середній показник спаду цього значення за ЄС є 39%.

Як вже зазначалося у розділі 2.1, ЄС прагне скоротити викиди парникових газів на 55% до 2030 року, порівняно з 1990 роком. За 31 рік ЄС скоротило кількість викидів шкідливих речовина на 33%, і тепер менш, ніж за 10 років їм потрібно скоротити викиди, ще на 22%. Для того, щоб зрозуміти чи зможе ЄС досягти поставленої цілі, можемо спрогнозувати кількість викидів парникових газів (рис 2.5) на основі даних попередніх років.

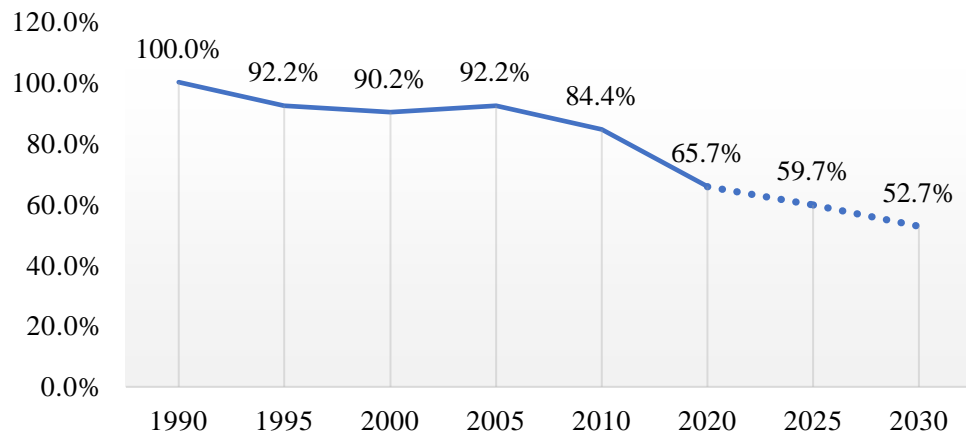

Рис 2.5 Скорочення викидів парникових газів в ЄС на протязі 1990-2020 років із прогнозом на майбутнє, %[45-46]

Середній показник скорочення викидів парникових газів в ЄС за п'ять років становить 7%, тому можемо спрогнозувати, що у 2030 році викиди парникових газів будуть становити 52,7%, тобто скорочення до 2030 року може відбутися лише на 47,3%, а не заплановані 55%.

Даний показник ми можемо спрогнозувати тільки на основі цифрових даних, які були в минулому. Але на майбутній результат можуть впливати різні фактори, наприклад зміни в енергетичному балансі ЄС (рис.6), скільки обсяг викидів парникових газів безпосередньо залежить від використання певних джерел енергії.

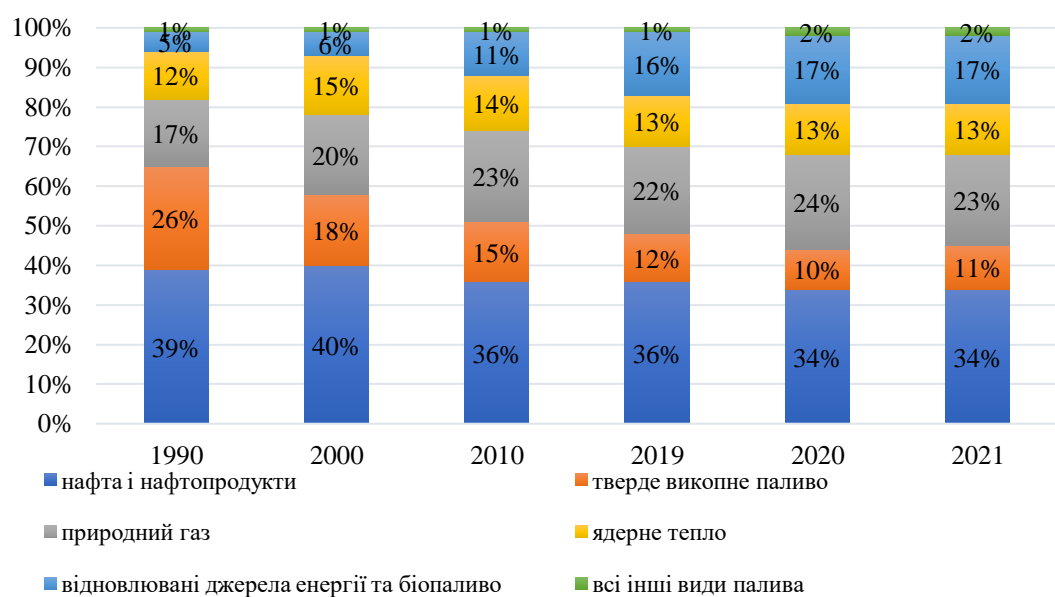

Рис 2.6 Енергетичний баланс ЄС, 1990-2021 рр., %[49]

Як бачимо, нафта та нафтопродукти продовжують залишатися найважливішим джерелом енергії для європейської економіки, станом на 2021 рік її присутність у енергетичному балансі становить 34%, що на 5% менше, ніж у 1990 році. Впродовж 1990-2021 років тенденція ролі інших джерел енергії змінилася. Наприклад, тверде викопне паливо, зменшило свою присутність в енергетичному балансі на 15%, і таким чином воно вже не є другим за величиною джерелом енергії в ЄС. Другим тепер є природний газ, який мав тенденцію до збільшення на протязі 1990-2021 років, і становить 23% у 2021 році. Присутність в енергетичному балансі ядерного тепла майже не зазнала змін. Важливою тенденцією для ЄС є ріст ролі джерел енергії, які не зашкодять навколишньому середовищу. Відновлювальні джерела енергії (ВДЕ) збільшують свою роль в енергетичному балансі, і становлять 17% у 2021 році. Цей прогрес є найбільшим, оскільки ріст становив 12%, і таким чином відсоток ВДЕ є більшим за ядерне тепло та тверде викопне паливо.

І як вже було згадано, на показник викидів шкідливих речовин в атмосферу можуть впливати різні фактори. Напад Росії на Україну 24 лютого, вплинув на швидкість реалізації плану REPowerEU, в якому встановлено низка заходів для отримання незалежності від російського викопного палива та прискорення переходу до «зелених» джерел енергії. Більш детально про даний план, можна почитати у розділі 2.1.

Комісар з питань енергетики Європейського Союзу, Кадрі Сімсон, презентував звіт про енергетичний стан ЄС у 2022 році. В звіті сказано, що частка російського трубопровідного газу в імпорті ЄС впала з 41% у 2021 році до 9% у вересні 2022 року. Зріджений природний газ (СПГ) зараз є ключовим джерелом постачання, на нього припадає 32% загального чистого імпорту газу в ЄС. А з травня по серпень 2022 року в ЄС було вироблено рекордні 12% електроенергії за рахунок сонячної енергії та 13% за рахунок вітру. У звіті також вказано, що очікується збільшення частка відновлюваних джерел енергії в структурі електроенергії з 17% у 2021 році до 69% у 2030 році [50].

Тобто, агресія Росії проти України вплинула на збільшення виробництва відновлювальної енергії в ЄС та приблизила його на декілька кроків до отримання незалежності від російських джерел енергії. Тож, наступні роки, можуть показати значне скорочення викидів парникових газів.

19 січня 2023 року глава дипломатії ЄС Боррель заявив: «усі країни Європейського Союзу, за винятком Угорщини, можливо до кінця року позбудуться енергоресурсів з Росії» [51].

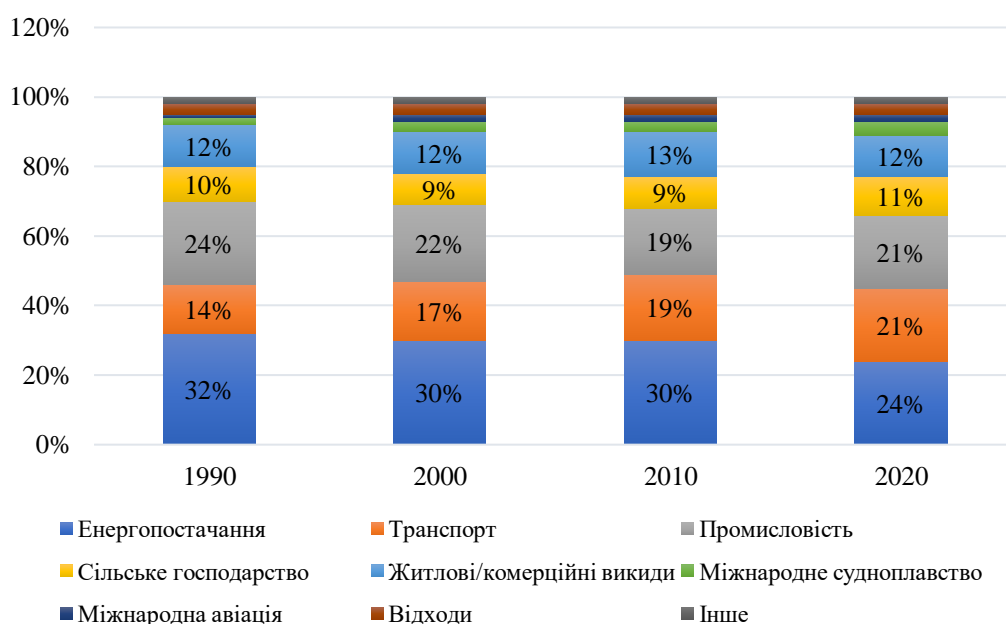

Рис 2.7 Викиди парникових газів у Європейському Союзі з 1990 по 2020 рік, за секторами, % [52]

Основними забрудниками навколишнього середовища парниковими газами є енергопостачання, транспорт, промисловість та ведення сільського господарства. Станом на 2020 рік, викиди від парникових газів в секторі енергопостачання становлять 24%, що на 8% менше, ніж у 1990 році. У свою чергу, кількість викидів від транспорту зростають, збільшившись на 7% з 1990 по 2020 рік. У 2020 році шкідливі викиди від транспорту становили 21%. Промисловість господарства має тенденцію до зниження викидів, незважаючи на те, що вона продукує таку ж кількість викидів шкідливих речовин, як і транспорт, але її ведення показує тенденцію до зниження, на відмінно від транспорту. Ведення сільського

господарства також збільшило кількість викидів шкідливих речовин, як і транспорт, на 1%.

Однією з цілей Європейської зеленої угоди є скорочення викидів саме від автотранспорту, в першу чергу від автомобілів та вантажівок на 55% та 50% до 2030 року. Щоб зрозуміти чи наближається до досягнення цілі ЄС розглянемо рисунок 2.8, нижче.

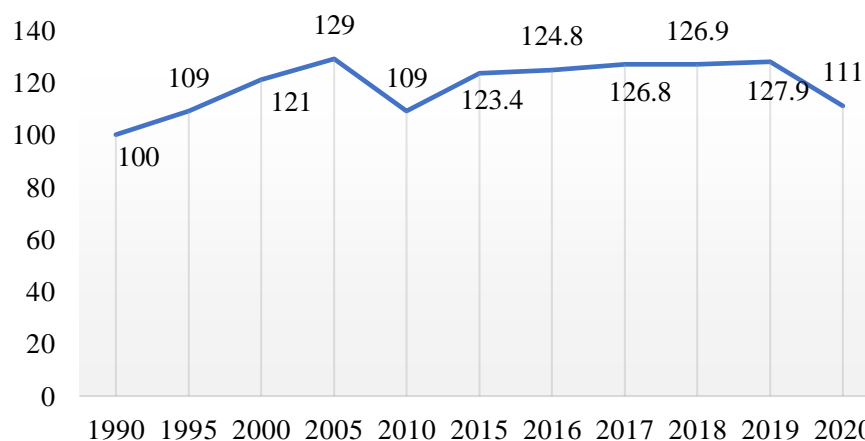

Рис 2.8 Відсоткові зміни викидів парникових газів від автомобільного транспорту, 1990-2020 рр.,% [53]

Показник 1990 року беремо за 100%, все що нижче 100% буде означати зменшення викидів парникових газів від автомобільного транспорту. Але як бачимо, станом на 2020 рік викиди від автотранспорту збільшилися, а саме на 11%. Проте на треба розуміти, які відсоткові зміни відбулися з легковими машинами та вантажівками (рис.2.9)

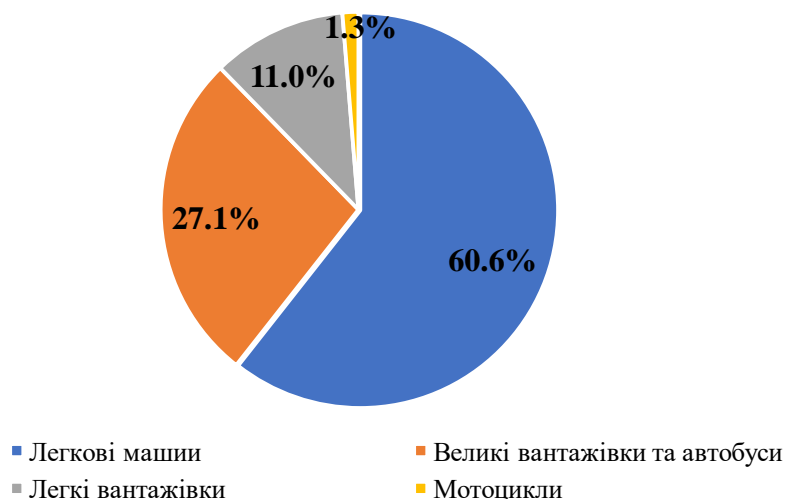

Рис 2.9 Структура автомобільного транспорту за видами,% [54]

Машини складають 60,6% в структурі автомобільного транспорту. Великі вантажівки, легкові вантажівки та мотоцикли – 27,1%, 11% та 1,3%, відповідно. Машини, великі вантажівки та автобуси складають 87,6% в структурі автомобільного транспорту.

Вплив на викиди автомобільного транспорту від мотоциклів та легких вантажівок у 7 разів менше. Тому можемо ототожнити результат відсоткових змін шкідливих викидів від всього автомобільного транспорту до викидів легкових машин та вантажівок. Тож, ЄС ще дуже далеко від омріяної цілі скорочення у розмірі 55% і 50%, оскільки станом на 2020 рік, ми бачимо лише збільшення на 11% викидів від транспорту, в тому числі від легкових машин та вантажівок. Спрогнозувати, як відбуватимуться зміни далі дуже важко, оскільки на протязі 1990-2020 років зміни були нерівномірними, і то зростали, то спадали.

Окрім скорочення викидів від транспорту, одним із пріоритетів нової зеленої стратегії ЄС є підвищення енергоефективності, головним чином за рахунок скорочення загального споживання енергії в ЄС та більш економічного управління енергією. Підвищення енергоефективності сприяє досягненню енергозбереження, захисту навколишнього середовища, пом'якшенню кліматичних змін і зменшенню залежності ЄС від зовнішніх постачальників нафти і газу.

Якщо говорити конкретно, використання меншої кількості енергії означає зменшення споживання первинної енергії, яке є загальним внутрішнім попитом на енергію, і кінцевого споживання енергії, яке є енергією, фактично спожитою кінцевими споживачами (рис 2.10)

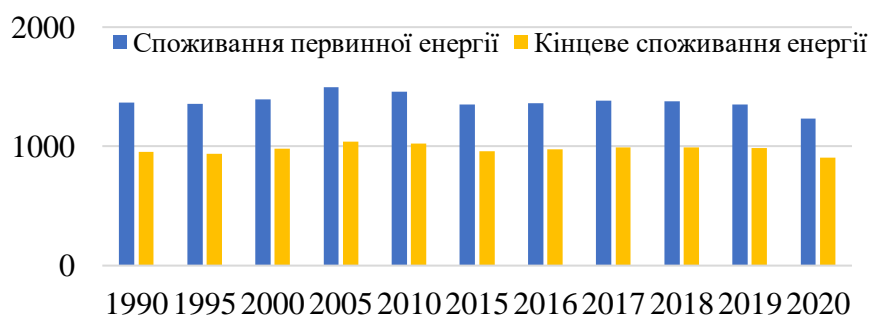

Рис 2.10 Споживання первинної та кінцевої енергії в ЄС, 1990-2020 рр., мільйонів тон. нафтового еквівалента [55]

На рисунку 2.10, можемо побачити, що споживання первинної енергії впало до найнижчого рівня з 1990 року і досягло 1 236 мільйонів тон нафтового еквіваленту, що на 10% нижче. Кінцеве енергоспоживання також суттєво скоротилося до 907 мільйонів тон, що на 5% менше порівняно з 1990 роком. Між 2019 і 2020 роками споживання первинної та кінцевої енергії значно скоротилося, в основному через обмеження, пов'язані з COVID-19.

Проаналізувавши дані подані вище, можна побачити наскільки поточні результати знаходяться далеко чи близько від очікуваних цілей (рис 2.11), поставлених в Європейській зеленій угоді.

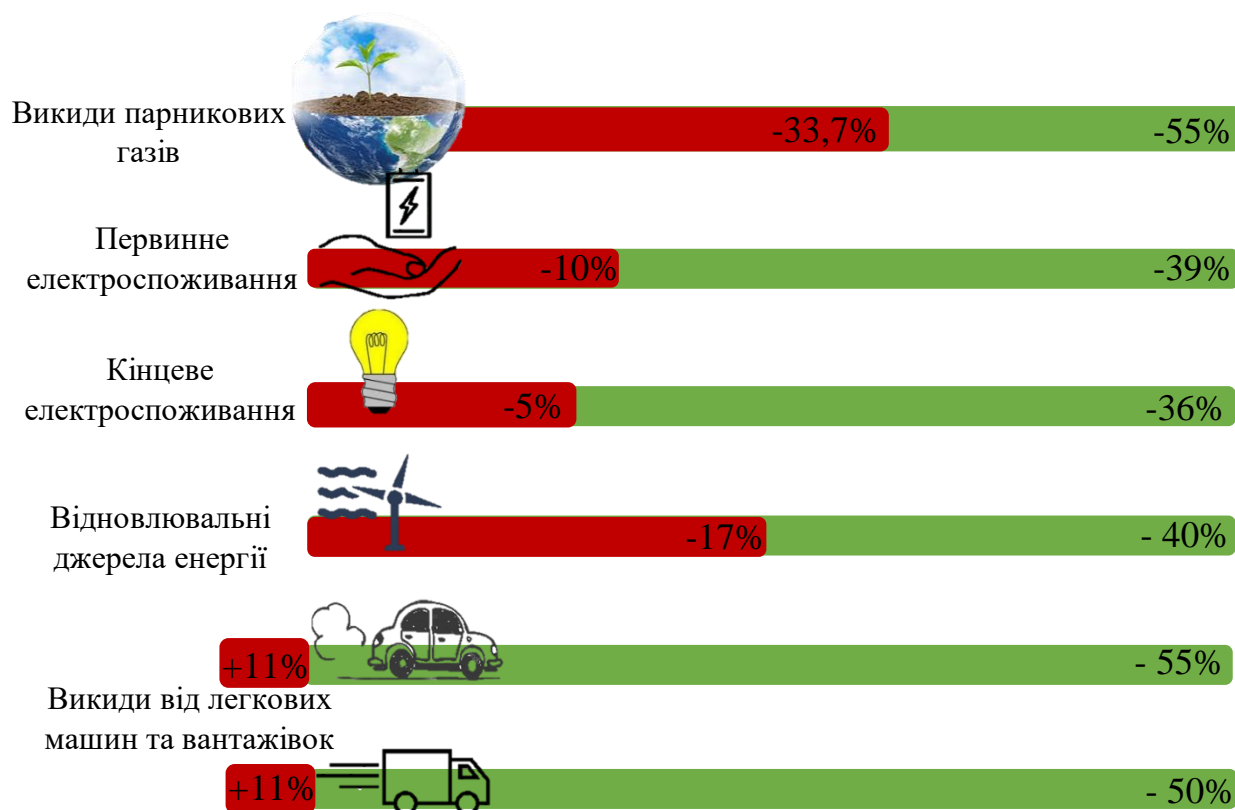

Рис 2.11 Поточні та очікуванні результати прогресу, щодо виконання цілей зеленої угоди, % [45-46,49,55]

Відсотковий результат розраховувався на основі даних за 1990-2020 рік. Станом на 2020 рік, видно, що ЄС знаходиться далеко від досягнення своїх амбітних цілей. Країни-члени Європейського Союзу рухаються у потрібному напрямку, але дуже повільно. Винятком є тільки викиди від автотранспорту, які рухаються зовсім в іншу сторону у напрямку збільшення.

Для того, щоб прискорити темпи досягнення цілей Європейської зеленої угоди, ЄС має розвивати новітні технології та екоінновації. Екоінновації є основним джерелом для прогресу впровадження зеленої економіки та ефективного використання ресурсів, що веде до більшої стійкості та водночас до технологічних змін. Технології та інновації є одним із факторів економічних можливостей і ознакою політичного реагування. Щоб оцінити рівень екоінновацій (рис 2.12), існує індекс екоінновацій, який визначається за п'ятьма показниками: внесок у екоінновації, діяльність у сфері екоінновацій, результати екоінновацій, та ефективності використання ресурсів і соціально-економічні результати.

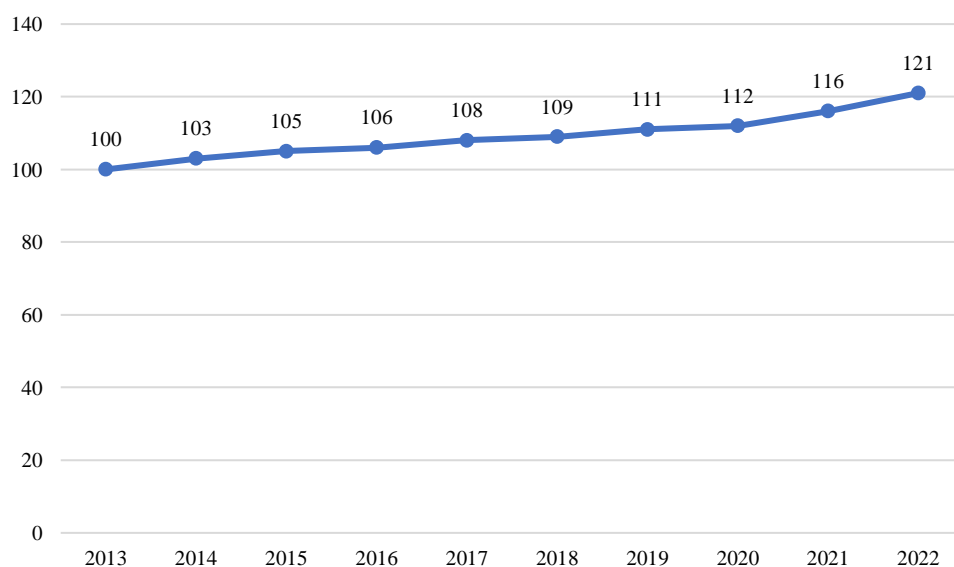

Рис 2.12 Показник індексу екологічних інновацій в ЄС, 2013-2022 рр. [56]

Рівень 2013 року дорівнює 100 балів, все що більше показує ріст екоінновацій. ЄС має тенденцію до росту індексу інновацій. Станом на 2022 рік ЄС має 121 бал рейтинговий бал.

Проте, 121 рейтинговий бал це лише середнє значення всіх країн-членів Європейського Союзу. Рейтинг розділений на три групи: група лідерів – синій колір, група з середнім результатом – зелений колір та група наздоганяючих – помаранчевий колір. На рисунку 2.13 ми можемо побачити лідерів та аутсайдерів зі індексом інновацій.

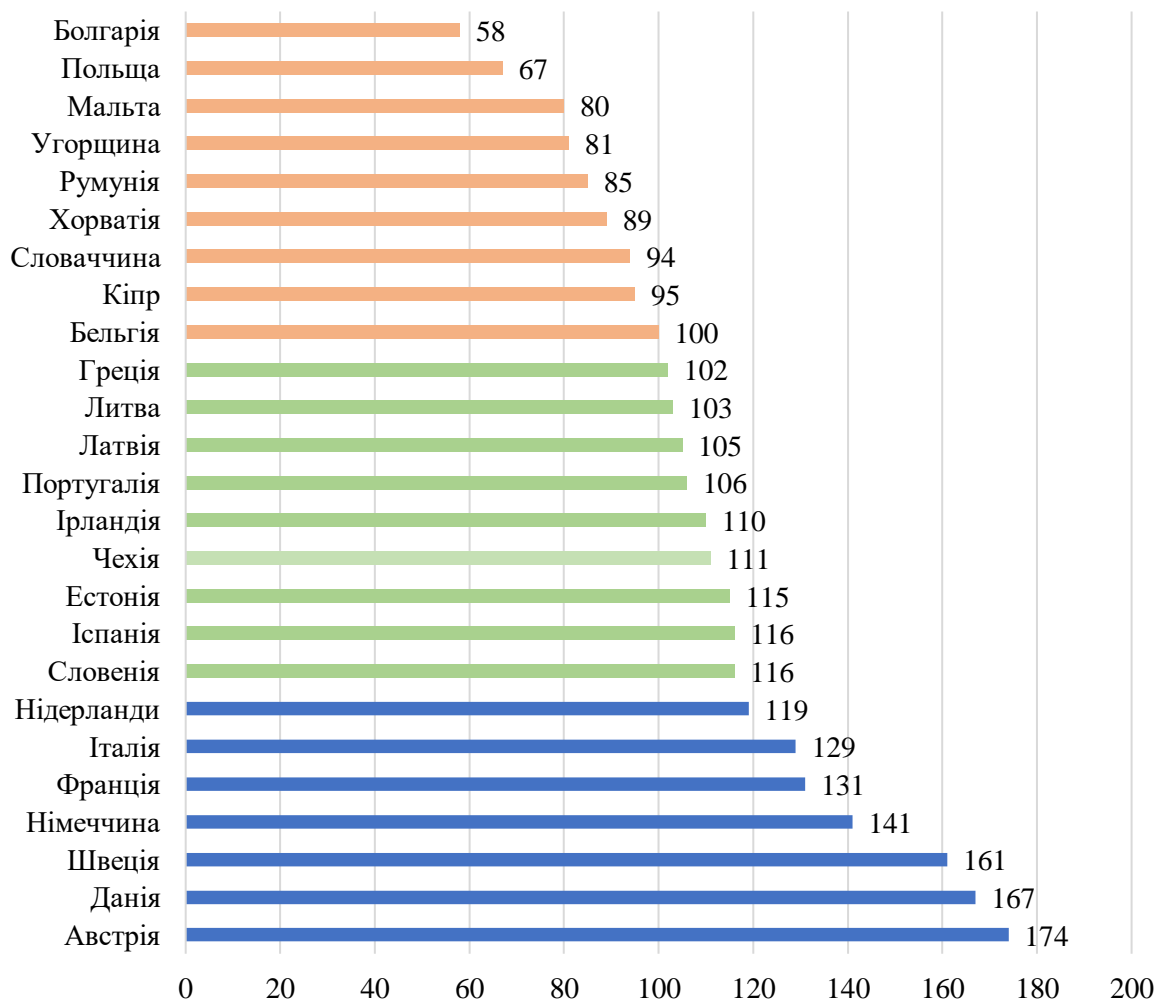

Рис 2.17 Рейтинг країн ЄС за індексом екологічних інновацій в, 2022 рр.

[56]

За результатами 2022 року, Австрія, Данія, Швеція, Німеччина, Франція, Італія та Нідерланди мають найбільший індекс екоінновацій. А от з іншого кінця рейтингу знаходиться Болгарія, Польща, Мальта, Угорщина.

Отже, коли ми говоримо про боротьбу зі змінною клімату, ми завжди маємо на увазі скорочення викидів парникових газів. Але стати «кліматично нейтральним», означає не тільки зменшення шкідливих викидів в атмосферу, а й підвищення енергоефективності ресурсів, інвестиції в розробку екологічних технологій, модернізація всіх видів транспортів та стимулювання їх до використання більш екологічних видів палива, викорінення з енергетичного балансу викопного виду палива та підтримка інновацій. Інновації в технологіях і спосіб їх застосування є ключовими для того, щоб промисловість могла створювати

нові цінності для бізнесу, а також приносити користь людям і планеті. Екоінновації допомагають уможливити досягнення Європейської зеленої угоди завдяки поєднанню технологічних і нетехнологічних змін, які можуть призвести до суттєвих покращень навколишнього середовища.

У даному параграфі було досліджено стан розвитку зеленої економіки в країнах ЄС. Кількісний аналіз показав, що найбільше навантаження на навколишнє середовище від постачання електроенергії, транспорту та промисловості, що становлять 66% від усіх викидів парникових газів. Загалом тиск на навколишнє середовище зменшується шляхом зменшення викидів в атмосферу парникових газів, та збільшення енергоефективності використання ресурсів. Енергетичний баланс ЄС зазнав деяких позитивних змін, наприклад зросла кількість використання відновлювальних джерел енергії на 12%, а у свою чергу викопне паливо, яке є найбільш забруднюючим джерелом енергії знизилося на 15%, порівняно з 1990 роком. Нафта і газ залишаються найпоширенішим джерелом енергії.

Позитивні тенденції, які відбуваються, потенційно збільшують важливий прогрес у зусиллях Європи змінити конфігурацію своїх систем виробництва та споживання, але значні проблеми залишаються. Європейське використання ресурсів і шкідливі викиди залишаються високими.

Екологічні виклики, з якими стикається Європа, вказують на те, що ні екологічна політика сама по собі, ні економічні та технологічні досягнення ефективності не будуть достатніми для здійснення переходу до зеленої економіки. Швидше, перехід вимагатиме більш фундаментальних змін у глобальних системах виробництва та споживання.

2.3. Якісна оцінка стану розвитку європейської зеленої економіки

В минулому розділі було проведено кількісний аналіз для того щоб дізнатися стан розвитку зеленої економіки в ЄС. В цьому параграфі буде проведена оцінка чи вплинули зміни, які несе за собою зелена економіка, на якість життя європейців.

Як вже було продемонстрована в параграфі 2.2, викиди парникових газів зменшуються. Зазвичай такий результат асоціюється зі зменшенням виробництва, і як наслідок зниження валової доданої вартості. На рисунку 2.18, продемонстрований зовсім інший результат.

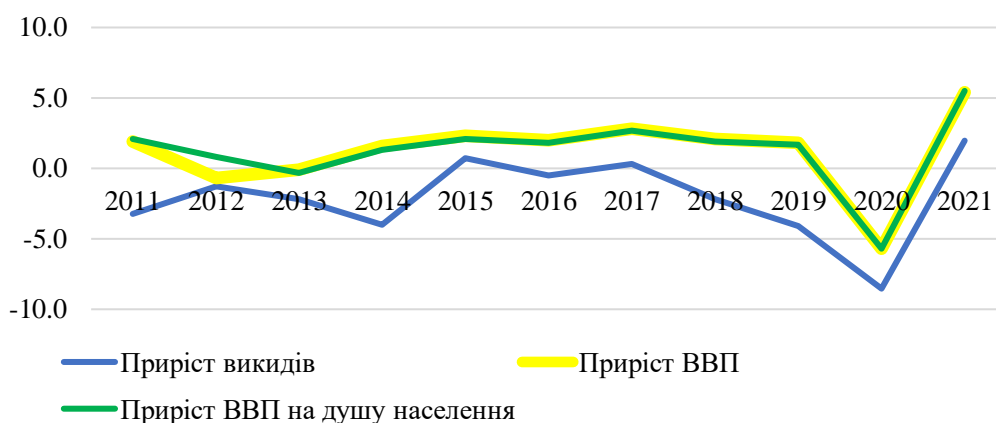

Рис 2.18 Показник приросту ВВП, ВВП на душу населення та викидів парникових газів, 2011-2021 рр., % [45, 57-58]

Продемонстровані дані, які ми бачимо на рисунку 2.18 доводять, що розірвати зв'язок між економічним зростанням і викидами парникових газів можливо. У період з 2011 по 2021 рік економіка ЄС зросла на 8%, дохід населення збільшився на 7,2%, в той час як кількість викидів зменшилася на 23%. Тобто країнам ЄС вдалося виробити більше продукції, одночасно викидаючи меншу кількість парникових газів.

Економічне зростання та зниження викидів можна отримати шляхом інвестування в заходи з енергоефективності та перехід на менш вуглецевоємне паливо [59].

Хоч кількість викидів шкідливих речовин в атмосферу зменшується, проте забруднення повітря все ще є величезною екологічною небезпекою для людського здоров'я в країнах Європи та світу. Воно може спричиняє серцево-судинні захворювання, які призводять до втрати здорових років життя, а в гіршому випадку – до передчасної смерті.

Як ми побачили в розділі 2.2, викиди парникових газів а атмосферу зменшуються, тому й якість повітря покращується. Його якість можна оцінити за допомогою визначення концентрації твердих частинок у повітрі. Такі частинки називаються PM_{2,5} та PM_{2,10}. 2,10 означає, що діаметр мікрочастинки дорівнює 10, такі частинки можуть потрапляти глибоко в легені і спричинити запалення та погіршити проблеми з серцем та легеньми. А 2,5 – мікрочастинки, які ще дрібніші, діаметром 2,5 мікрометрів. Вони здатні проникнути ще глибше в легені, і призвести до ще більших проблем зі здоров'ям [60]. Тому частіше для оцінки якості повітря використовують вимір концентрації саме PM_{2,5} (рис 2.18).

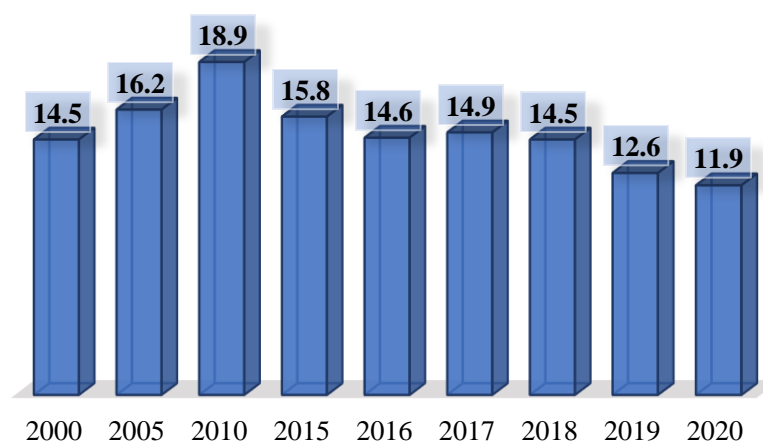

Рис 2.18 Середньорічний показник концентрації твердих частинок (PM_{2,5}) у повітрі в ЄС за добу, 2000-2020 рр. мкг/м³ [61]

Як бачимо на рисунку 2.18, концентрація твердих частинок у повітрі в середньому за рік у країнах ЄС знижується. Станом на 2020 рік концентрація PM_{2,5}

частинок становила 11,9 мкг/м³, що на 18% менше за рівень 2000 року. У 2020 році карантинні заходи, вжиті для мінімізації розповсюдження пандемії COVID-19, мали тимчасовий вплив на кількість викидів забруднюючих речовин від автомобільного транспорту, зменшення авіарейсів та закриття заводів, що спричинило покращення якості повітря.

У 2015 році був встановлений ліміт на середньорічний рівень концентрації дрібних частинок PM_{2,5} у розмірі 25 мкг/м³, тому дане значення, 11,9 мкг/м³ залишається в межах норми за стандартами ЄС. Але рівень забруднення повітря в ЄС не відповідає рекомендованому рівню ВООЗ, встановлений в 2005 році – 10 мкг/м³ [60].

У 2021 році ВООЗ зменшив рекомендований рівень концентрації твердих частинок у повітрі до 5 мкг/м³ [62]. Тому Європейська комісія пропонує переглянути стандарти якості повітря ЄС, щоб вони більше узгоджувалися з рекомендаціями Всесвітньої організації охорони здоров'я. Після цього Комісія ініціювала перегляд директив щодо якості навколишнього повітря, з метою, серед іншого, приведення стандартів якості повітря ЄС у більшу відповідність до рекомендацій ВООЗ [63].

Концентрація твердих частинок у різних куточках ЄС відрізняється (рис 2.19)

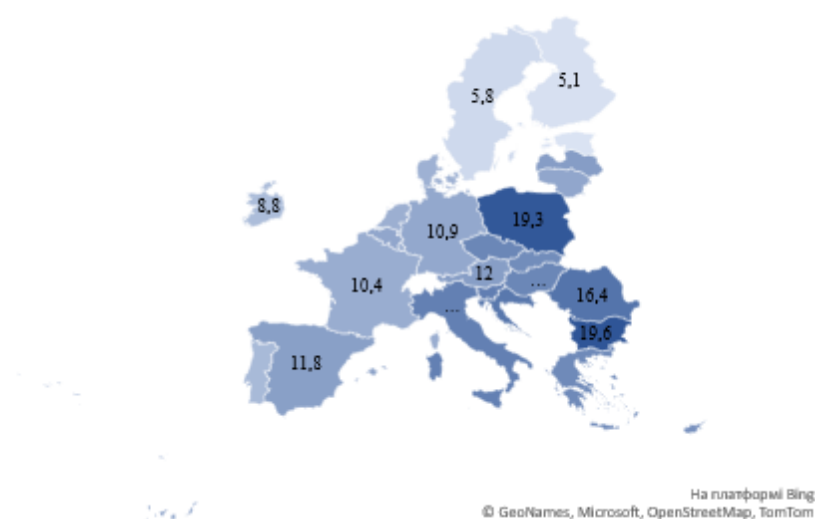

Рис 2.19 Концентрація твердих частинок у повітрі в країнах ЄС, 2020 р., мкг/м³ [61]

Найвищий рівень концентрації у 2020 році мали: Болгарія (19,6 мкг/м³) і Польща (19,3 мкг/м³), за якою йдуть Румунія (16,4 мкг/м³) і Хорватія (16,0 мкг/м³). А найкраща якість повітря в містах Естонії (4,8 мкг/м³), Фінляндії (5,1 мкг/м³) та Швеції (5,8 мкг/м³).

Незважаючи на покращення якості повітря в ЄС, забруднення повітря все ще є серйозною проблемою для здоров'я людей. З цих причин доцільно брати до уваги ризику для здоров'я, пов'язані з викидами парникових газів, що викидаються в атмосферу. Забруднення повітря є причиною великої кількості передчасних смертей (рис 2.20) та захворювань у Європі.

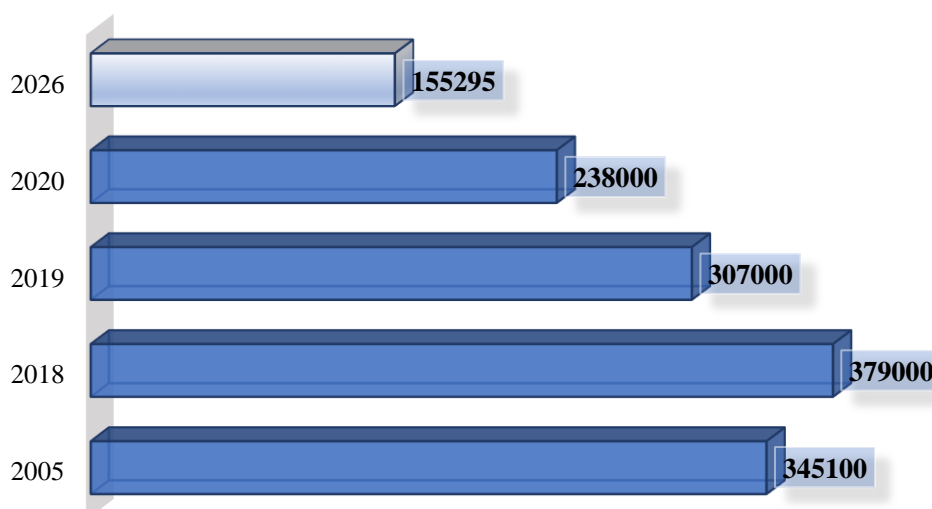

Рис 2.20 Кількість передчасних смертей від забруднення повітря в ЄС, 2005-2020 рр. з прогнозом на майбутнє, осіб [64-65]

Станом на 2020 рік кількість передчасних смертей від забруднення повітря становило 238 тисяч осіб, що на 44% менше від рівня 2005 року.

План дій щодо нульового забруднення, який вже згадувався в розділі 2.1, встановлює ціль покращення якості повітря до 2030 року з акцентом на РМ 2,5, щоб зменшити кількість передчасних смертей, спричинених забрудненням повітря в ЄС, щонайменше на 55% порівняно з показниками 2005 року. Тому якщо

тенденція до зменшення викидів парникових газів та концентрації дрібних частинок у повітрі збережеться, очікується, що ціль буде досягнута до 2026 року.

Тим не менш, знадобляться подальші зусилля для досягнення бачення нульового забруднення до 2050 року щодо зменшення забруднення повітря до рівнів, які більше не вважаються шкідливими для здоров'я.

На здоров'я та кількість передчасних смертей може вплинути не тільки якість води та повітря, а у екологічний шум. Екологічним шумом називають шум від діяльності людини. Екологічний шум є поширеним забруднювачем, який негативно впливає на здоров'я та благополуччя європейських громадян. Хоча шум є продуктом багатьох видів діяльності людини, найпоширенішими джерелами шуму в навколишньому середовищі є транспорт [66]. Вже друге десятиліття шум, спричинений транспортом, вважається другою за значимістю екологічною причиною поганого здоров'я в ЄС після забруднення дрібними твердими частинками [66]. Побачити кількість людей, які страждають від певного виду шуму можна на рисунку 2.21.

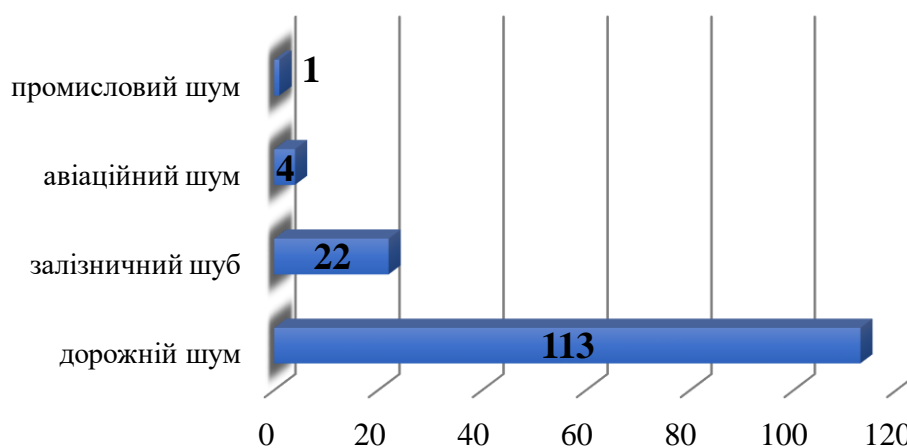

Рис 2.21 Кількість людей яка страждає від екологічного шуму в ЄС, за видами, 2020 рік, млн.осіб [66]

На рисунку ми бачимо, що від дорожнього шуму страждає найбільша кількість людей, 113 мільйонів осіб станом на 2020 рік. Наступною причиною від якої страждає 22 мільйони осіб є дорожній шум.

Також за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), тривалий вплив шуму навколишнього середовища пов'язаний із підвищеним

ризиком негативних фізіологічних і психологічних наслідків для здоров'я, а саме яких, можемо побачити на рисунку 2.22.

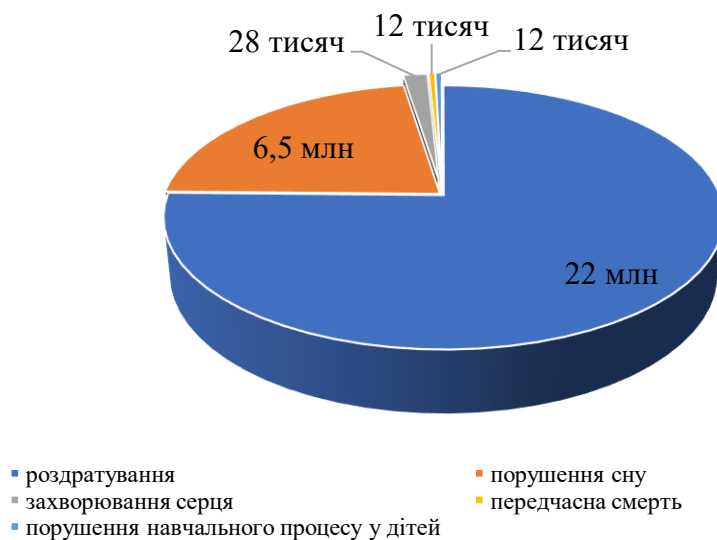

Рис 2.22 Кількість людей які мають наслідки для здоров'я від екологічного шуму, 2020 рік, млн.осіб [66]

Станом на 2020 рік, довготривалий вплив шуму навколишнього середовища сприяє 48 000 нових випадків серцевих захворювань і 12 000 передчасних смертей щороку в Європі. Крім того, 22 мільйони людей страждають від хронічного сильного роздратування, а 6,5 мільйонів страждають від хронічного сильного порушення сну.

Чистота води є також важливим показником якісних змін, оскільки вода є важливим ресурсом для здоров'я людини, сільського господарства, виробництва енергії, транспорту та природи.

Купання є надзвичайно популярним і важливим видом дозвілля в Європі. Ця щорічна оцінка європейських місць для купання показує, наскільки добре впроваджуються заходи щодо захисту навколишнього середовища, дозволяючи людям приймати обґрунтовані рішення про те, де купатися без ризику для здоров'я.

Якість води для купання в прибережних та внутрішніх ділянках ЄС залишається високою (рис 2.23 та 2.24)

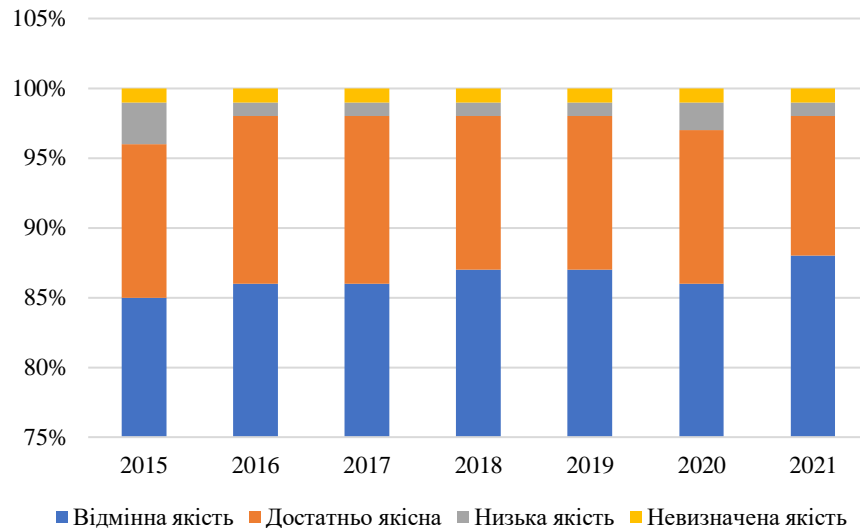

Рис 2.23 Якість води у прибережних водах ЄС за якістю, 2015-2021рр.,% [67]

Якість прибережних водах загалом краща, ніж у внутрішніх ділянках. У 2021 році 88,0% прибережних місць для купання в ЄС були класифіковані як такі, що мають відмінну якість. Частка відмінної води для купання в останні роки стабільна. У період 2015-2021 років частка води для купання, що має відмінний статус у Європі, була стабільною на рівні 85-88% для прибережних вод для купання

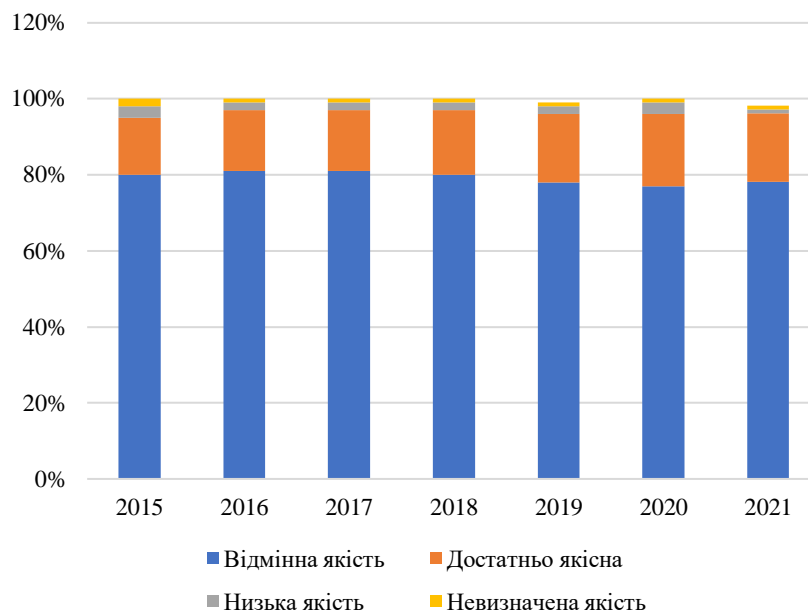

Рис 2.24 Якість води у внутрішніх водах ЄС за якістю, 2015-2021рр.,% [67]

У 2015-2020 роках якість води у внутрішніх водах також була стабільною. Відмінна якість коливалась в межах 77-81%. У 2021 році відмінна якість води у внутрішніх ділянках ЄС становила. 78,2%.

Якість прибережних ділянок, як правило, краща, ніж внутрішніх ділянок через вищу здатність до самоочищення прибережних районів. Більше того, багато центральноєвропейських внутрішніх водойм для купання розташовані на відносно невеликих озерах і ставках, а також річках з низькою течією, які, особливо влітку, більш чутливі, ніж прибережні території, до короткочасного забруднення, спричиненого рясними літніми дощами або посухи [67].

Щоб оцінити задоволеність життям європейців, можна також використати показник Індексу щасливої планети.

Індекс щасливої планети – це індекс добробуту людини та впливу на навколишнє середовище. Даний індекс був розроблений Новим економічним фондом у 2006 році. Новий економічний фонд – це британський аналітичний центр, який що сприяє соціальній, економічній та екологічній справедливості [68]. Даний індекс показує нам, наскільки добре нації досягають довгого, щасливого та сталого життя. Індекс обраховується за допомогою таких показників як задоволеність життям, очікуваної тривалості життя при народженні та екологічний слід на душу населення.

Благополуччя людини концептуалізується як очікувана тривалість життя. Вплив на навколишнє середовище оцінюється за допомогою екологічного сліду на душу населення, який намагається оцінити кількість природних ресурсів, необхідних для підтримки способу життя даної країни. Країна з великим екологічним слідом на душу населення використовує більше, ніж належна їй частка ресурсів, як шляхом залучення ресурсів з інших країн, так і шляхом завдання постійної шкоди планеті, яка вплине на майбутні покоління [68].

Побачити рейтинг країн за індексом щасливої планети можемо нижче на рисунку 2.25

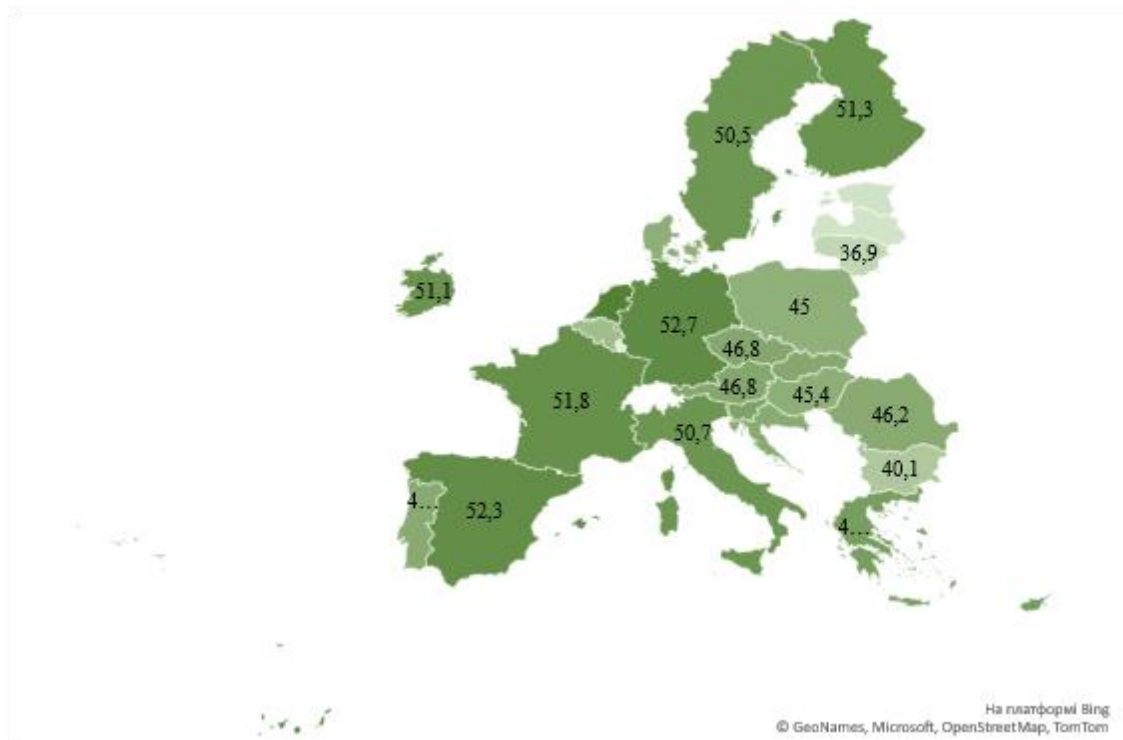

Рис 2.25 Рейтинг країн ЄС за величиною індексу щасливої планети, 2021 р.
[68]

Лідерами в ЄС за індексом щасливої планети є Нідерланди, Німеччина, Іспанія, Франція та Фінляндія. Нідерланди мають найбільший показник в ЄС, та займають 6 місце у світі. Країни-лідери за даним показником мають високий рівень очікуваної тривалості життя та рівень добробуту, а також низький рівень екологічного сліду. Проаналізувавши дані лідерів ЄС за індексом щасливої планети, можна сказати, що вони мають пропорційне збільшення добробуту населення до зниження екологічного сліду. Найменший результат за даним індексом був у Люксембурзі, який займає 143 місце зі 152 у світі, і останнє в ЄС. Люксембург хоч і має дуже високий результат задоволеності життям, проте його екологічний слід перевищує в три рази показник Нідерландів. Такий високий результат екологічного сліду, Люксембург і країни Прибалтики мають через те, що їх кількість викидів парникових газів на душу населення є найбільшими в ЄС.

Результати яких досягає ЄС у екологічній економіці покращують не тільки умови та якість життя, а й сприяє появі соціально-економічних можливостей , в

тому числі появі більшої кількості робочих місць, включаючи в екологічному секторі (рис 2.24).

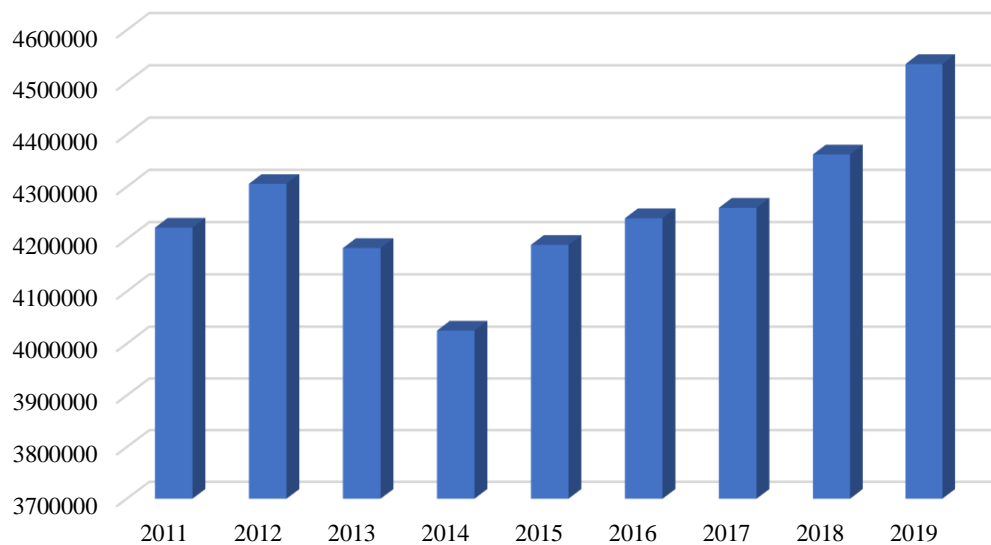

Рис 2.24 Зайнятість у секторі екологічних товарів і послуг, 2011-2019 рр., мільйонів осіб [69]

Станом на 2019 рік в секторі екологічних товарів та послуг зайняті 4,5 мільйона осіб, це на майже 11% більше, ніж 2011 року. Тобто ведення екологічної політики, дає можливість утворити нові робочі місця у екологічних секторах.

За рахунок того, що з'являються нові робочі місця, рівень безробіття в ЄС падає (рис 2.25)

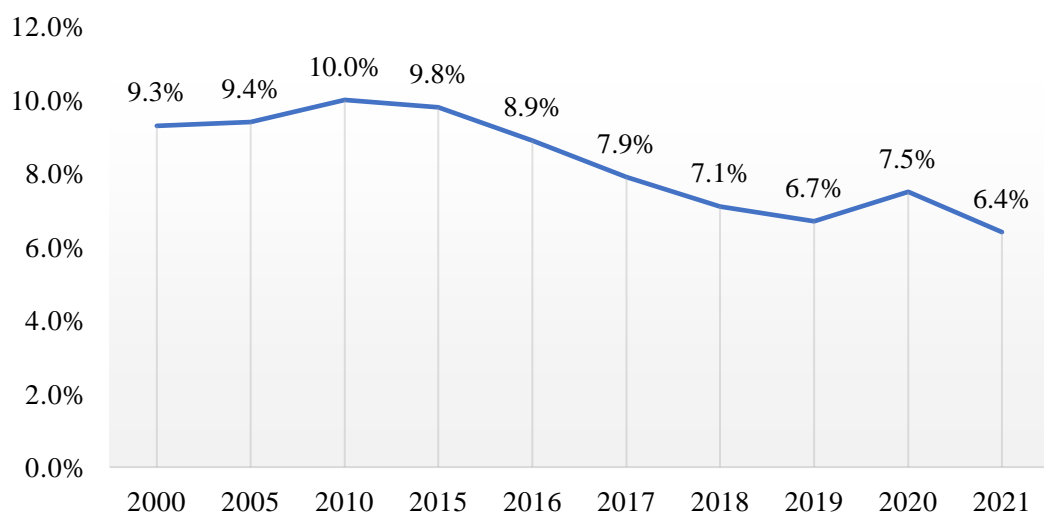

Рис 2.25 Рівень безробіття в ЄС, 2000-2021 рр.,% [70]

У 2021 році рівень безробіття був найнижчим за увесь досліджуваний період, і становив 6,4%. Рівень безробіття в ЄС має тенденцію до зниження, винятком є 2020 рік. Умови пандемії змусили багатьох роботодавців звільнити свої робітників через не спроможність платити їм заробітну платню. Загалом рівень безробіття знизився на 2,9%, порівняно з 2000 роком.

Отже, якість повітря в Європі продовжує покращуватися, а кількість людей, які рано помирають або хворіють через забруднення повітря, зменшується. Однак забруднення повітря все ще є найбільшою небезпекою для здоров'я навколишнього середовища в Європі, і потрібні більш амбітні заходи, щоб відповідати рекомендаціям Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) щодо здоров'я. Другою найпоширенішою причиною передчасних смертей є екологічний шум, від його страждають понад 130 мільйонів людей. Вплив навколишнього середовища на здоров'я та благополуччя людини особливо виражений у міських умовах, де співіснують численні тиски.

Скорочення викидів вплинуло на покращення якості повітря в ЄС, проте воно ніяк не вплинуло на показник ВВП та ВВП на душу населення. Тобто доходи населення не змінилися від скорочення викидів, а значить скорочення відбулося не через зменшення виробництва, а за рахунок зеленої економіки якій слідує ЄС.

Поточні соціальні показники позитивні – показники безробіття є найнижчими за всю історію ЄС, а кількість робочих місць в екологічній сфері збільшується, що дає змогу більшій кількості людей мати роботу.

РОЗДІЛ 3. СУПЕРЕЧНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОДЕЛІ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В ЄС

3.1. Розбіжності в стані розвитку зеленої економіки серед країн-членів в ЄС

Країни-члени Європейського Союзу слідуєть Європейській зеленій угоді, але їх думки різняться щодо деталей її впровадження. Вони мають різні погляди на такі питання, як запропонований механізм коригування викидів вуглецю, роль атомної енергетики в майбутньому енергетичному балансі Європи, перехідні технології при переході до нульового викиду та соціально-економічні наслідки закриття вуглецемістких виробництв. Країни ЄС не діляться на два протилежні табори, вони радше погоджуються або не погоджуються одна з одною в різних аспектах угоди [71]. Відмінності у думках країн-членів ЄС, робить цілі Європейської зеленої угоди процесом складним для досягнення.

Існують дві основні внутрішні проблеми пов'язані з готовністю та здатністю національних урядів впроваджувати Європейську зелену угоду. За даними Європейської ради з міжнародних відносин, які провели своє дослідження, щодо готовності країн сприяти досягненню цілей Європейської зеленої угоди, в 11 країнах відсутність політичної волі, яка є першою перешкодою для зеленого переходу. До цієї категорії належать країни з відносно обмеженими кліматичними амбіціями. Другою є те, що цим країнам бракує спроможності використовувати наявні кошти для екологізації економіки. Деякі з менш амбітних держав-членів, наприклад Болгарія, Чехія та Румунія, здається, мають обидві ці проблеми. [71].

Країни, які виступають проти Європейської зеленої угоди або повільно вирішують кліматичні проблеми в таких сферах, як поступова відмова від вугілля— Болгарія, Чехія, Польща, Румунія та Словаччина [71].

Не аби яким тиском є те, що члени Європейського Союзу знають, що якщо вони не зможуть змінити свою економіку та суспільство для сприяння амбітним кліматичним діям у всьому світі, то міжнародному співтовариству стане дуже важко обмежити швидкість та наслідки глобального потепління на [71].

Вплив рівня глобального потепління на біорізноманіття, стихійні лиха, сільське господарство та виробництво встає все дужче помітніше за останні десятиліття [72]. І це вимагає негайних дій урядів світу, в тому числі Європейського Союзу. Однак деякі уряди реагують швидше, ніж інші. На рисунку 3.1, наведеному нижче, показано частку відновлюваної енергії в енергетичному балансі кожної країни Європейського Союзу станом на 2021 рік.

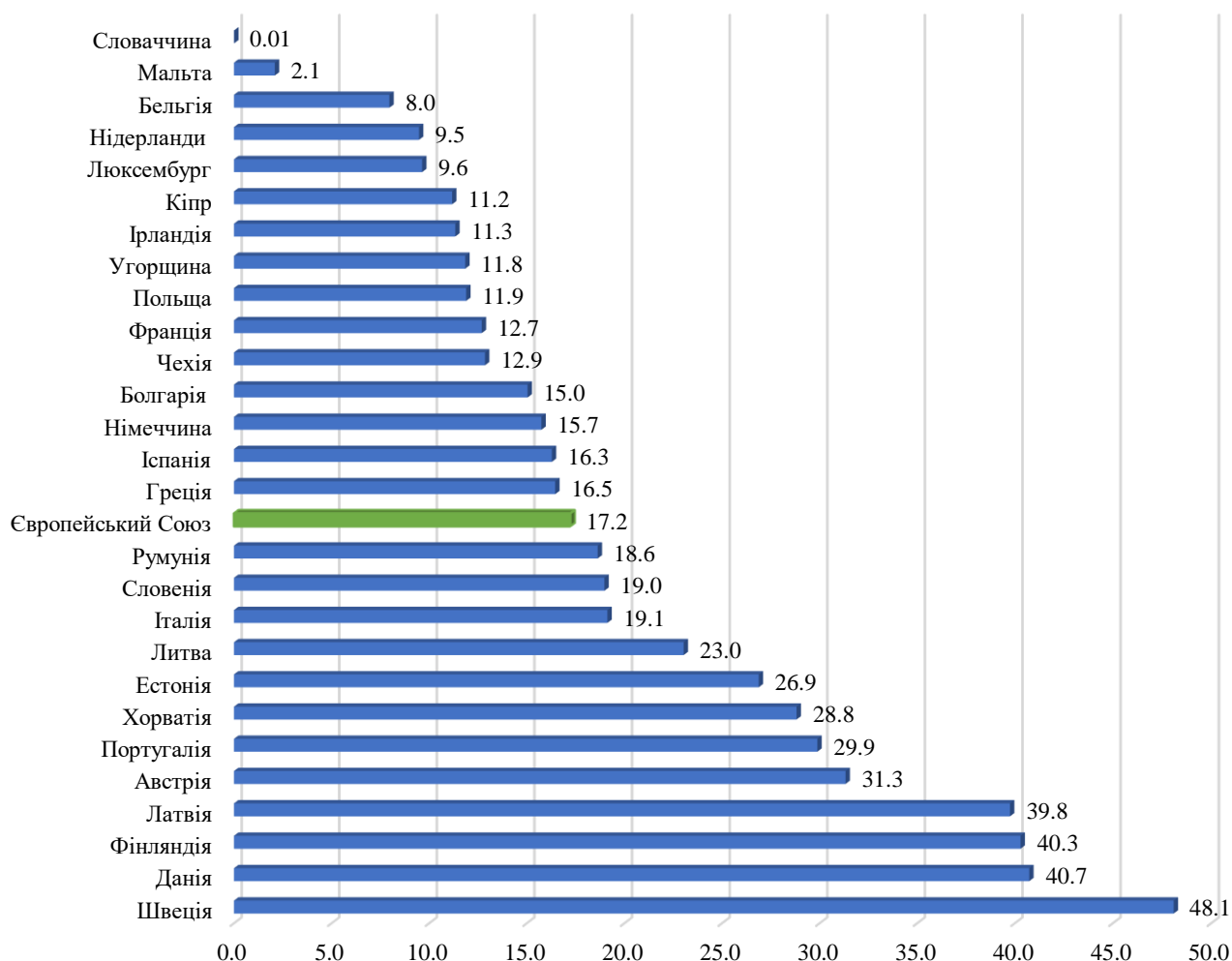

Рис 3.1 Рейтинг країн-членів ЄС за часткою відновлювальної енергії в їх енергетичному балансі, 2021 р., % [73]

У 2021 році очолюють рейтинг країни Скандинавії, а саме Швеція та Данія, в цих країнах частка відновлювальних джерел в енергетичному балансі становить 48,1% та 40,7%, відповідно. Країни Прибалтики також мають високі частки у своїх енергетичних балансах, і їх показники вище, ніж середній рівень ЄС, а саме Латвія – 39,8%, Естонія - 26,9% та Литва – 23%. Цікаво, що у великих державах-членах ЄС Франції, Німеччини та Іспанії не найкращі результати, а нижче ніж середній рівень ЄС. В кінці списку, знаходиться Словаччина, яка майже немає в своєму енергетичному балансі відновлювальних джерел енергії. Мальта має всього 2,1% відновлювальних джерел.

Проте аналізуючи статистичні дані потрібно враховувати те, що людина може впливати не на все, є інші фактори, які можуть різнити результати подібних рейтингів, як наведено нижче. Сила і частота вітру, кількість сонячних та дощових днів в регіоні, який оцінюється, може впливати на кількість відновлювальної енергії в енергетичному балансі, і навіть на легкість зменшення викидів парникових газів. Наприклад, Північні країни ЄС отримують від 30 до 60 відсотків більше годин наземного вітру, ніж південні. Південні країни отримують від 1000 годин сонячного світла, які вони отримують щороку [74].

Проводячи декарбонізацію, ЄС може стати фактично енергетично незалежним. У період між 2020 і 2050 роками попит на багато джерел енергії знизиться, через забруднення ними навколишнього середовища. Хоча тоді Європейський Союз стане майже незалежним від імпорту викопного палива, це може спричинити нову залежність – імпорт технологій. Це можуть бути технології, які є важливими для економіки яка є вуглецевонеutralною. Наприклад, сонячні батареї.

На рисунку 3.2, ви можете побачити, що сонячні батареї експортуються найбільше серед інших технологій важливих для зеленого переходу.

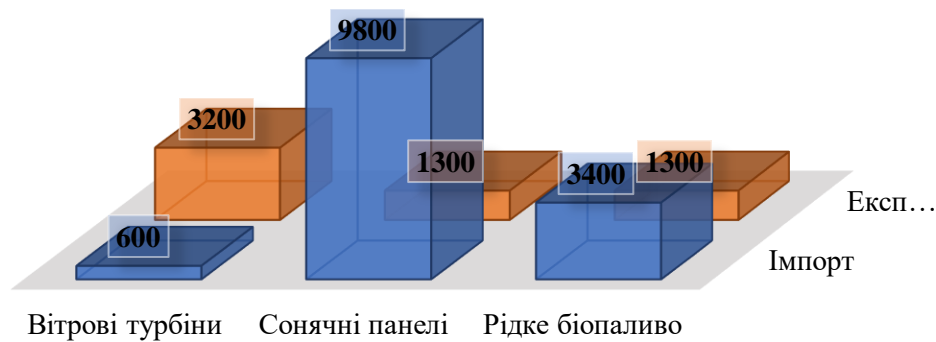

Рис 3.2 Експорт та імпорт продуктів для виробництва відновлювальної енергії, 2021р., мільйонів Євро [75]

У 2021 році ЄС імпортував сонячних панелей на суму 9,8 млрд євро, рідкого біопалива на суму 3,4 млрд євро та вітряних турбін на суму 0,6 млрд євро. Вартість імпорту в ЄС сонячних панелей і рідкого біопалива в 2021 році була набагато вищою, ніж відповідна вартість експорту. ЄС експортував сонячних панелей та рідкого палива на суму 1,3 млрд.Євро, кожного. Проте, навпаки, вартість експорту вітрових турбін в ЄС у 2021 році, а саме 3,2 мільярда євро була набагато вищою, ніж відповідна вартість імпорту.

Сонячні батареї експортуються переважно з Китаю 89% та Індії 35%. Вітрові турбіни експортуються також з Китаю – 89%, а ще з Японії, Малайзії, США та Тайваню, на які припало по 2% експорту. І рідке біопаливо експортується в ЄС з багатьох країн, таких як Аргентина – 41%, Велика Британія – 14%, Китай і Малайзія по 13% та з інших [75].

Також, потрібно враховувати, те що сировина має дуже важливе значення для економіки ЄС, оскільки вони виробляють широкий спектр товарів та сучасних технологій. Тому Європейська Комісія створила список критичної сировини для ЄС, який оновлюється і переглядається регулярно. В цьому списку знаходиться та сировина, яка є критичною для ЄС та яка має ризик, пов'язаний з постачанням. Наприклад, сировина потрібна для чистих технологій. Вони незамінні у виробництві сонячних батареях, вітрових турбінах, електромобілях та

енергоефективному освітленні. Однією з критичних сировин є кобальт. Хочу звернути увагу саме на кобальт, тому що він необхідний для акумуляторів електромобілів, які є важливими для досягнення кліматичної нейтральності. Очікується, що в 2050 році попит на кобальт зросте до 350%, головним чином завдяки поширенню електричної мобільності [76].

У свої бакалаврській роботі на тему «Екологічний маркетинг у міжнародній діяльності автомобілебудівних компаній», я вивчала проблеми розвитку діяльності автомобілебудівних компаній. І дві з досліджуваних проблем стосувалися утилізації батарей та акумуляторів електромобілів, а також недостатня наявність електричних станцій для електрокарів.

Проблема утилізації акумуляторів електромобілів після їх експлуатації є дуже важливою, оскільки виробляючи їх застосовуються різні речовини та матеріали, які не тільки не можуть розкладатися у природі, але й при зруйнованні їх герметичності може відбутися витік токсичних речовин, які згубно вплинуть на навколишнє середовище та водойми поряд, і як наслідок на живі організми, які в ній живуть.

Другою проблемою, як вже було зазначено є неналагоджена інфраструктура для зарядки електромобілів. На рисунку 3.3 можемо побачити об'єми продажей електромобілів в ЄС.

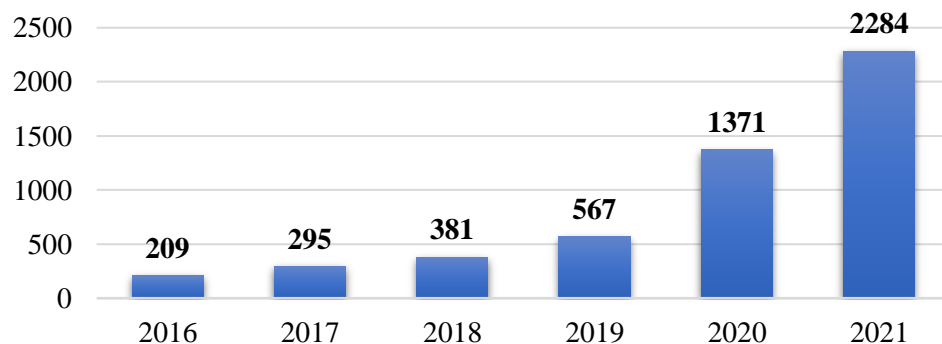

Рис 3.3 Об'єм продажів електромобілів, включаючи гібридні авто, в ЄС, 2016-2021 рр., тисяч одиниць[77]

У 2021 році у ЄС було, як ми можемо побачити на рисунку 3.3, продано майже 2,3 мільйона електромобілів, включаючи гібридні. При цьому зарядних

станцій у 2021 році було лише 376 тисяч, а це означає що на кожну станцію припадає 6 машин [8]. Можливо зараз це не є дуже критично, проте ріст електромобілів стрімкий. Як видно на рисунку нижче, лише за 7 років ріст продажів електромобілів 90%. Ріст буде дедалі більший, і тому необхідно забезпечити інфраструктуру для зарядки цих автомобілів, оскільки проблеми з цим може демотивувати споживачів купляти машини з нульовими викидами.

За дослідженням Маккінзі, ринок праці буде мати чистий приріст робочих місць у розмірі 5 мільйонів. Багато нових робочих місць будуть у відновлюваній енергетиці (1,54 мільйона), сільському господарстві (1,13 мільйона) та будівництві (1,1 мільйона). Наприклад, у будівельному секторі ЄС потребуватиме 1,1 мільйона кваліфікованих робітників для модернізації будинків із підвищеною теплоізоляцією та встановлення екологічно чистих систем опалення та приготування їжі. Але потрібно враховувати те, що потрібна перекваліфікація робітників, оскільки більшість професій будуть ще не досить відомими для людей. Досягнення чистих нульових викидів може вимагати перепідготовки до 18 мільйонів працівників, особливо для заповнення робочих місць, яких зараз не існує (майже 3,4 мільйона до 2050 року) і тих, які були втрачені під час переходу (2,1 мільйона до 2050 року) [78].

Отже, на шляху до реалізації цілей Європейської зеленої угоди трапляються проблеми і існують деякі неточності. Найсуттєвішою неточністю є те, що різні країни ЄС відносяться по різному до переходу до зеленої економіки. Одні налаштовані скептично, а інші більш ініціативні. Від цього і залежить швидкість прийнятих рішень та впроваджених заходів для більш екологічних умов існування. Це можна побачити навіть у частках відновлювальних джерел в енергетичному балансі країн-членів ЄС. Країни Скандинавії та Прибалтики є більш схильними до впровадження заходів, що покращать стан навколишнього середовища, і частка відновлювальних джерел в їх енергетичному балансі більша. А от Болгарія, Чехія, Польща, Румунія та Словаччина негативно настроєні до таких перемін, і як наслідок мають маленьку частку ВДЕ в енергетичному балансі.

Також треба враховувати, що бажання досягти вуглецевої нейтральності мають співпадати з можливостями. До прикладу, ЄС хоче зробити автомобільний транспорт екологічним, без викидів. І це бажання здійснюється, об'єми продажів електричних та гібридних машин ростуть, але кількість зарядних станцій для цих автомобілей не росте з такою ж швидкістю. Через це утворюється дисбаланс, оскільки всім бажаючим мати екологічний автомобіль просто не вистачить місця, щоб зарядити його.

І на додаток, хоч зелена економіка розвивається і росте, з'являється все більше робочих місць в екологічній сфері, проте потрібно враховувати той факт, що робітниками потрібна перекваліфікація.

3.2. Нові вектори розвитку європейської зеленої економіки

Глобальне потепління ставить перед світом величезне завдання припинити використання викопного палива в промисловості та транспорті. За Європейською зеленою угодою Європа поставила ціль досягти вуглецевої нейтральності до 2050 року. Інші країни також хочуть рухатися в цьому напрямку.

Як ми вже бачили у розділі 2.2, транспорт займає друге місце за кількістю викидів парникових газів. Найбільше викидів від автомобільного транспорту та вантажівок і фур, на третьому місці авіаційні перевезення [54]. У випадку автомобільного транспорту вже існують очевидні альтернативи, такі як електромобілі та, для важкого транспорту, такого як вантажівки та фури, потенційним є використання водню.

Однак одна з найбільших проблем – це авіація. робить значний внесок у європейську економіку, генеруючи понад 500 мільярдів євро на рік і підтримуючи 9,3 мільйона робочих місць [79]. Але це також має вплив на навколишнє середовище, з яким потрібно боротися. Політ відповідає за понад 2% глобальних

викидів парникових газів і близько 3% у Європі [80]. Щоб досягти цілі Європейського Союзу щодо нульового чистого викиду парникових газів до 2050 року, потрібні більш екологічні літаки.

Тому перший новий напрямок розвитку зеленої економіки, який ми розглянемо це електричні літаки.

Ймовірно, водень стане основним паливом для майбутніх авіаперельотів до 2050 року [81]. Батареї зарекомендували себе як чудову альтернативу для автотранспорту, але для інших видів транспорту, морського та повітряного, все ще не було знайдено інших шляхів декарбонізації, як екологічно чистий, відновлювальний водень. Причини такого вибору прості, акумулятори громіздкі і важкі, і вони краще підходять для невеликих відстаней або для застосування для малих задач. Наприклад, для сільськогосподарський робіт, таких як обпилювання урожаю.

Всесвітній економічний форум, визначив електричну авіацію однією з десяти найкращих технологій 2020 року. Він передбачає, що відстань у розмірі 800 км повинна бути прийнятною для електричних літаків до 2025 року [81].

Дистриб'ютор електроніки Distrelec, провів нове дослідження, яке показало, що застосування електричних літаків для подорожей тривалістю до 90 хвилини має значний потенціал скоротити викиди вуглекислого газу [82].

В дослідженні було проаналізована, що половина міжнародних рейсів в Європі мають довжину менше 800 км. Дослідження визначає 36 рейсів, які можуть зробити перехід до електричної авіації у Франції. Найкоротшим рейсом є Ліон-Марсель, відстань 258 км. За рік за даним рейсом здійснюється 171 виліт, з кількістю 148 пасажирських місць і з кількістю викидів 48 кг еквіваленту вуглекислого газу на одну людину. Тобто це 1200 тон вуглекислого газу в рік, тільки від одного рейсу Ліон-Марсель. 1200 тон CO₂, можна скоротити, зробивши політ електричним [82].

Німеччина є ще однією країною з численними рейсами, які можна електрифікувати, а також було визначено дев'ять потенційних рейсів в Іспанії, три в Італії та три в Данії та Швеції.

«З огляду на те, що електричні літаки близькі до комерційного прориву, майбутнє подорожей може виглядати зовсім по-іншому», — стверджує Адам Джеффри, менеджер із продуктів джерел живлення та напівпровідників Distrelec, у звіті про дослідження [82].

Враховуючи, те що Європа готова стати лідером на ринку електричних літаків, ось список революційних повністю електричних літаків у Європі, наведені в таблиці 3.1 нижче.

Таблиця 3.1

Повністю електричні літаки вироблені в країнах ЄС [83]

Назва	Країна виробник	Характеристика
Lilium Jet	Німеччина	Вміщує чотирьох пасажирів і пілота, і він має 60 хвилин польоту на максимальній швидкості 300 км/год.
Volocopter	Німеччина	Має запас ходу близько 35 км із максимальною швидкістю 70 миль/год. Цей літак може перевозити до двох осіб, включаючи рюкзаки, сумочки та портфелі, серед іншого легкого багажу.
AeroMobil	Словаччина	Справжній літаючий автомобіль, який пропонує все, що можуть запропонувати автомобіль і літак. Завдяки величезній гнучкості ним можна керувати на дорозі чи в повітрі. Має доступну потужність 224 кВт, орієнтовний запас ходу 100 км і максимальну швидкість 160 км/год.
VRCO LTD	Великобританія	У повітрі він може знаходитись 75 хвилин, долаючи відстань у 120 км. Цей літак може вміщати до двох осіб вагою до 180 кг.
Fly Nano Oy	Фінляндія	FlyNano на 100% електричний і важить менше 70 кг. Унікальна концепція дизайну з вуглецевим композитним корпусом ручної роботи робить його легшим за повітря. FlyNano забезпечує найвище співвідношення потужності до ваги на ринку з максимальною вихідною потужністю 32 кВт. Він вміщає лише одну особу.

Як бачимо, в таблиці 3.1, що електричні літаки вже існують, це не якась неймовірне майбутнє. Але поки, що всі вони призначені для коротких за відстанню польотів із обмеженою кількістю пасажирів.

Наступним потенційним вектором розвитку Європейської зеленої економіки є використання космічного простору. Спостереження Землі має важливе значення для виявлення та моніторингу зміни клімату. Космос має невикористаний потенціал, який можна використати для оцінки та прийняття рішень для зеленої економіки. Супутникові інтелектуальні рішення для управління трафіком для літаків, кораблів, вантажівок і автомобілів допоможуть заощадити енергію та скоротити викиди вуглецю [84].

1 січня 2021 року було запущено проєкт Destination Earth, або DestinE, який є ініціативою Європейської комісії Урсули фон дер Ляєн. Даний проєкт спрямований на створення цифрового двійника Землі, який використовуватиметься для кращого розуміння наслідків зміни клімату та екологічних катастроф і дозволить ефективніше реагувати на ці проблеми політикам, і іншим особам які приймають беруть участь у переході досягненні Європи досягти вуглецевої нейтральності [85].

Основна операційна платформа, база даних і перші цифрові двійники будуть запуснені в роботу в рамках програми Комісії «Цифрова Європа». Horizon Europe, науково-дослідна ініціатива Європейського Союзу, надасть можливості для досліджень та інновацій, які сприятимуть подальшому розвитку Destination Earth. Ініціатива буде спільно реалізована трьома довіреними організаціями: Європейським космічним агентством, Європейським центром середньострокових прогнозів погоди і Європейською організацією з експлуатації метеорологічних супутників, протягом наступних 7-10 років [85].

15 грудня 2021 року Європейська Комісія та три організації-виконавці підписали Угоди про внески для початку першого етапу впровадження до середини 2024 року. DestinE розвиватиметься поступово, дотримуючись наступних ключових етапів, наведених в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Ключові етапи розвитку DestinE [85]

До 2024 року	Розробка основної сервісної платформи, бази даних і перших двох цифрових близнюків про екстремальні природні явища та адаптацію до зміни клімату.
До 2027 року	Подальше вдосконалення системи DestinE та інтеграція додаткових цифрових двійників і супутніх послуг.
До 2030 року	«Повна» цифрова копія Землі.

Європа лідирує у сфері спостереження за Землею, яка може підтримувати екологічні рішення для суспільства та бізнесу в космосі. Космічний простір для зеленого майбутнього надасть корисну інформацію, яка допоможе сформувати основу для ефективних європейських стратегій адаптації для підтримки зеленого переходу, дозволяючи ЄС досягти своєї мети стати вуглецево-нейтральним до 2050 року та підтримувати його Зеленої угоди. Він збереже лідерство Європи в передових технологіях.

Користувачі DestinE, включно з ненауковими експертами, зможуть отримувати доступ і взаємодіяти з великою кількістю системних і соціально-економічних даних Землі, щоб [85]:

- Покращити можливості прогнозування для максимізації впливу: наприклад, для захисту біорізноманіття, управління водою, відновлюваними джерелами енергії та продовольчими ресурсами та пом'якшення ризиків катастроф у мінливому світі.
- Підтримувати розробку та реалізацію політики ЄС: наприклад, для оцінки впливу існуючої екологічної політики та законодавчих заходів і підтримки майбутньої розробки політики на основі фактичних даних.
- Виконувати високоточне, інтерактивне та динамічне моделювання системи Землі на основі багатих наборів даних спостережень: наприклад, дозволяючи зосередитися на тематичних сферах суспільного значення, таких як регіональні наслідки зміни клімату, природні небезпеки, морські екосистеми чи міські простори.

Наступною перспективною ідеєю для подальшого розвитку Європейської зеленої угоди є цифровізація сільськогосподарської промисловості за допомогою екологічного моніторингу та моделювання.

Сільське господарство XXI століття стикається зі значними викликами. Але цифровізація в сільському господарстві просувається повільніше в порівнянні з іншими галузями, наприклад видобувна промисловість. Однак цифровізація в сільському господарстві привернула значну увагу протягом останнього десятиліття

завдяки прогресу в автоматизації та цифровізації в інших галузях. Однією з ключових тем цифрового землеробства є точне землеробство.

Європейська зелена угода надає великого значення ролі цифровізації в екологічній трансформації та сталому зростанні. У рамках проекту «Цифровізація європейського аграрного сектору», через програму Horizon Europe, про яку вже згадувалося вище, було виділено 200 мільйонів євро у 2020 році на дослідження та інновації, а також впровадження цифрових технологій для сільськогосподарського сектора [86].

В рамках цього проекту було запропоновано використовувати у аграрній промисловості такі технології, як штучний інтелект, робототехніка, периферійні обчислення, 5G, датчики IoT (збирають дані про навколишнє середовище, які можуть бути використані фермерами для прийняття кращих рішень, наприклад вирощування сільськогосподарських культур і моніторинг худоби) і суперкомп'ютери, які мають потенціал зробити сільське господарство більш ефективним, сталим і конкурентоспроможним [87].

Можливості, які пропонує цифровізація, добре відомі: у сфері сільського господарства цифровізація може зробити виробничі процеси ефективнішими, зменшивши виробничі витрати та споживання ресурсів. Цифровізація також може: замінити найскладніші або найбільш травматичні завдання людської праці, зменшити вплив несприятливих факторів (наприклад, шкідників, хвороб) сприяти інтеграції підприємств на ринок [87].

Отже, існує багато перспективних напрямів куди ЄС може рухатися для збільшення і поширення зеленої економіки. Проте нових векторів, які є реальними для реалізації в найближчому майбутньому не так багато. В роботі розглянуто три вектори. Перший – це електрифікація літаків. Електричні літаки вже створені в декількох країнах ЄС, проте вони можуть літати на невелику відстань і малою кількістю людей. Задача ЄС зробити так, щоб зробити пасажирські авіаперевезення були екологічними, в тому числі. Це збираються реалізувати за допомогою використання екологічно чистого палива – водню.

Наступний розглянутий вектор, це створення цифрового двійника Землі. За допомогою цього двійника, можна буде аналізувати багато даних, передбачувати землетруси та інші стихійні лиха, а також слідкувати за реалізацією цілей Європейської зеленої угоди.

І останнім розглянутим вектором була цифровізація сільського господарства, яка буде досягнута шляхом провадження в нього новітніх технологій, які дозволять виконувати важку та травматичну роботу за людей, зробити процеси більш екологічними та ефективними, відслідковувати стан ґрунту та знешкоджувати шкідників.

ВИСНОВКИ

Проблема загроз, пов'язаних із зростанням забруднення та деградацією навколишнього середовища, зростала у другій половині 20 століття в міру зростання населення, урбанізації та індустріалізації. Вже у 1960-1970 роках стали помітними екологічні проблеми. Наслідки діяльності людина почала не тільки шкодити природі, а й їй самій. Така поведінка потребувала негайної реакції суспільства і міжнародних організацій та інститутів. З часом людина почала використовувати земні ресурси не раціонально, зовсім не думаючи про те, що вони обмежені, і багато з них є невідновлюваними. Більше того, природні ресурси розташовані нерівномірно по всьому світу, тому майже половина населення світу живе в бідності, а тисячі людей щодня вмирають через брак їжі та чистої води. Такий дисбаланс потребував втручання організацій міжнародного рівня. На додаток, об'єми використання ресурсів ніде не враховувалися, не вівся їх облік, тому підприємства та державні інституції не знали скільки вони потребують ресурсів, скільки є в наявності і скільки витрачено. Отже, тому передумов зародження концепції зеленої економіки було три: екологічна, соціальна та фінансова.

Увага прикута до проблем з екологією вже понад два десятиліття. Конференція про проблеми навколишнього середовища, проведена у 1972 році, була першою оцінкою глобального впливу людини на навколишнє середовище, та спробою виробити базовий спільний погляд на те, як вирішити проблему збереження та покращення людського середовища. Результатом конференції був стрімкий ріст глобальної обізнаності щодо екологічних проблем.

Усвідомлення глобальних загроз, сприйнятих вченими, поступово почало пронизувати сферу міжнародної політики. Проблеми деградації екосистем, надмірних викидів парникових газів, глобальне потепління, викликані спалюванням викопного палива, нераціональною експлуатацією природи, урбанізацією, концентрацією населення, були оприлюднені на глобальних

конференціях і через діяльність різних міжнародних інститутів, особливо ООН та ОЕСР. Звіти ЮНЕП вказували на необхідність вжиття превентивних заходів і вжиття дій по відновленню стану навколишнього середовища та біорізноманіття Землі.

2008 рік відіграв важливу роль у еволюціонуванні зеленої економіки, як концепції. Фінансова криза простимулювала владу застосувати принципи зеленої економіки, як шлях до виходу з кризи. Були застосовані, так звані «зелені пакети стимулювання» для відновлення економіки.

А у 2015 році були прийняті 17 цілей сталого розвитку, які закликають боротися з бідністю та голодом, для поліпшення стану соціального добробуту людства, та іншими недоліками має поруч зі стратегіями покращення охорони здоров'я та освіти, зменшення нерівності та стимулювання економічного зростання — і все це разом із боротьбою зі зміною клімату та для захисту наших океанів і лісів. Ці цілі стосуються кожної з 192 держав, які погодилися з цими цілями.

Багато міжнародних організацій давали свої визначення терміну зеленої економіки. Проаналізувавши їх всіх я сформувала своє. Отже, зелена економіка — це економіка яка може покращити якість життя людей, якщо вони будуть ефективно та раціонально використовувати природні ресурси за допомогою впровадження у виробництво товарів і послуг екологічних інновацій та інвестувати в них.

Головними принципами розвитку зеленої економіки є благополуччя людства, справедливість і належне управління, викорінення бідності, енергоефективність та низьковуглецевий розвиток. А її цілями є: підвищення добробуту людей і зменшення соціальної нерівності без шкоди для навколишнього середовища; ефективне використання природних ресурсів, переорієнтація на використання відновлюваної енергії та підвищення соціальної відповідальності; захист та зберігати довкілля та створювати бар'єри для втрати біорізноманіття; зменшення шкідливих викиди в атмосферу шляхом збільшення державних ресурсів та запровадження «зелених» податків і створення «зелених» робочих місць.

Сьогодні процес екологізації, який виражає турботу про навколишнє середовище, стосується не лише галузей, які інтенсивно використовують землю, воду та інші природні компоненти, а також усієї економіки та людських спільнот. Розуміючи це, Європейський Союз почав імплементувати заходи, щодо охорони навколишнього середовища та покращення добробуту населення у свої стратегіях. Першою стратегією була Лісабонська стратегія 2000 року. Слідуючи цій стратегії, ЄС хотів, що він мав найбільш конкурентоспроможну та динамічну економіку, яка буде заснована на знання і буде здатна да сталого економічного зростання з збільшенням кількістю робочих місць. Другою стратегією була «Європа 2020», яка була впроваджена у 2010 році. Ця стратегія мала більшу орієнтацію, щодо охорони природного середовища, і була зосереджена на таких п'яти питаннях: зміна клімату та енергоменеджмент, соціальні інтеграції, сфера зайнятості, інновації та освіта. На жаль, більшість цілей цих двох стратегій не було досягнуто. Тому 11 грудня 2019 року було презентовано Європейську зелену угоду. Європейська Зелена Угода є першою всеосяжною стратегією боротьби зі зміною клімату та захисту навколишнього середовища в Європейському Союзі, яка зосереджена на всіх аспектах, які можуть впливати на екологію та якість життя людей. Метою цієї угоди є досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 року. Цілями, які були визначенні, для реалізації цієї мети були: досягнення кліматичної нейтральності, постачання чистої, безпечної та доступної енергії, сприяння стійкій мобільності, заохочення переходу до циркулярної економіки, збереження природного капіталу Європи, створення безтоксичного середовища та розробка справедливої, здорової та екологічно чистої системи харчування. Для реалізації даних цілей, Європейський Союз зосередився на таких завданнях, які мають бути досягнуті до 2030 року, як скорочення викидів парникових газів на 55%, збільшення частки відновлювальних джерел у енергетичному балансі ЄС до 40%, скорочення викидів від легкових машин на 55% і вантажівок на 50% та збільшення енергоефективності первинного та кінцевого споживання на 39% та 36%, відповідно.

На даний момент Європейський Союз знаходиться, ще дуже далеко від реалізації своїх омріяних цілей. Кількість парникових викидів вже знизилася на 33%. Причиною зменшення викидів парникових газів є зміни в енергетичному балансі ЄС. Так станом на 2021 рік, ми бачимо, зменшення використання викопного палива, яке використовувалось для енергопостачання. У свою чергу енергопостачання є основним забрудником повітря серед усіх секторів економіки. На заміну викопного палива прийшов природній газ, і його присутність в енергетичному балансі, станом на 2020 рік, становить 23%, що на 6% більше, порівняно з 1990 роком. Нафта залишається основним джерелом для виробництва енергії в ЄС, проте його відсоток у енергетичному балансі з кожним роком зменшується, станом на 2020 році скорочення її ролі досягло 6%. З 1990 по 2020 рік її роль знизилася на 5%. В свою чергу роль відновлювальних джерел стрімко росте з кожним роком, і становить 17% станом на 2020 рік. Подальша тенденція до росту відновлювальних джерел в енергетичному секторі, може призвести до повної відмови від викопного палива, та зменшення відсотка інших не екологічних джерел енергії.

Як вже було зазначено, енергопостачання є найбільшою причиною забруднення екології. Однак відсоток забруднення від цього сектору зменшується, а саме на 8% у 2020 році, порівняно з 1990 роком. Такі зміни відбуваються і за рахунок збільшення енергоефективності первинного та кінцевого споживання на 10% і 5%, відповідно. Другим сектором економіки, який спричиняє значні викиди це транспорт. Викиди від транспорту є значною перешкодою для досягнення цілей Європейської зеленої угоди, адже їх кількість з кожним роком росте, коли ЄС має на меті скоротити їх. Найбільш згубним для екології транспортом є автотранспорт, а саме легкові машини та вантажівки. Їх ріст станом на 2020 рік, склав 11%, порівняно з 1990 роком.

Тож Європейський Союз рухається до свої цілей, але повільно. Проте і такі зміни вже добре впливають на якість та добробут життя європейців. Із зменшенням шкідливих викидів, зменшилася і концентрація твердих частинок у повітрі, що

покращило якість повітря. Це у свою чергу зменшило кількість передчасних смертей на 44%. Однак все рівно загроза здоров'ю та життя європейців через забруднення повітря залишається. Через заходи, які проводить Європейська комісія для досягнення вуглецевої нейтральності ВВП продовжує рости, за винятком 2020 року, коли пандемія внесла свої корективи у всі сфери життя людей по всьому світу. Тобто зменшення викидів не відбулося за рахунок зменшення виробництва, а завдяки політики, яку веде ЄС. Дохід населення також збільшився, а рівень бідності зменшився, через те що з'явилося більше робочих місць у відносно новій сфері – екологічній.

Проте не всі країни ЄС причетні до цих позитивних змін. Проблемою для досягнення цілей Європейської зеленої угоди, є те що не всі країни ЄС є її прихильниками. Наприклад Болгарія, Чехія, Польща, Румунія та Словаччина мають негативні настрої щодо переходу до ведення більш екологічної економіки. Тому саме через це темпи досягнення вуглецевої нейтральності уповільнюються. Доказами того, що ці країни не проводять відповідних заходів та політики, щодо зменшення впливу на навколишнє середовище є те, що саме в ці країни входять в десятку за найбільшою кількістю викидів парникових газів на душу населення, і як наслідок ці країни мають найбільшу концентрацію твердих частинок у повітрі. Це відбувається в тому числі через те, що відсоток відновлювальних джерел у їх енергетичному балансі менша, ніж середній показник по всьому ЄС. Також ці країни, мають один із самих низьких показників в ЄС за індексом щасливої планети. Цей індекс показує рівень добробуту населення, з урахуванням їх впливу на навколишнє середовище, яке вимірюється рівнем екологічного сліду. В Болгарії, Чехії, Польщі, Румунії та Словаччині дуже великий відсоток екологічного сліду на душу населення, і як наслідок рівень добробуту та очікувана тривалість життя через це менші.

Найбільш готові до повністю екологічного життя країни Скандинавії. Також, потрібно зазначити, що великий внесок у зменшенні шкоди для екології зробила Естонія. Вона показала найбільший результат у скороченні кількості

шкідливих викидів в усьому ЄС– 66%. Такий результат допоміг зробити повітря Естонії одним з найчистіших в Європі. З такими темпами позитивних змін Естонія може вийти в ряди лідерів країн ЄС у переході до зеленої економіки.

Ще однією проблемою ЄС є неналежна інфраструктура для зарядки електричних та гібридних автомобілей. Хоча об'єми продажів електричних машин стрімко ростуть, однак кількість електростанцій росте не з такою швидкістю. Це може служити демотивуючим фактором для населення при виборі нового автомобіля. Також електричні та гібридні машини їздять за допомогою акумуляторів, як ми знаємо. Їх виробництво потребує задіювати багато різних ресурсів, що може призвести до залежності ЄС від критичної сировини, наприклад такої як кобальт. Поки що кобальту немає заміни у виробництві акумуляторів для електричних машин.

Отже, Європейський Союз досяг великих результатів для покращення якості життя людей та стану природного середовища. Можливо він не зможе досягти всіх поставлених цілей до 2030 року, проте найголовніше в цьому процесі не зупинятися, а йти далі до своєї мети. Не зупинятися означає й надалі впроваджувати екологічні способи ведення економіки у всі сектори економіки. І у найближчому майбутньому ЄС зможе це зробити у сільськогосподарському та авіаційному секторі. Найближчим часом ЄС планує створити пасажирські електричні літаки, які зможуть вилітати на рейси відстанню до 800 км, таким чином зменшивши викиди у атмосферу. У свою чергу сільське господарство зможе застосовувати екологічні методи моніторингу та моделювання, шляхом впровадження новітніх систем і технологій у ці процеси. Це допоможе зробити всі процеси більш екологічними та ефективними, полегшити працю фермерам та уберегти їх травматичної роботи та зменшити вплив несприятливих факторів, наприклад появу шкідників. Також ЄС має на меті втілити в життя створення цифрового двійника Землі, для відслідковування позитивних змін для екології та клімату, а також для передбачення природних катаклізмів. Дана технологія зможе у разі пришвидшити темпи досягнення вуглецевої незалежності ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. University of Helsinki. Today's environmental problems sparked by World War II. URL: <https://www.helsinki.fi/en/news/economics/todays-environmental-problems-sparked-world-war-ii> (Дата звернення 19.11.2022)
2. Audiovisual Library of International Law Audiovisual Library of International Law. Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, Stockholm, 16 June 1972. URL: <https://legal.un.org/avl/ha/dunche/dunche.html> (Дата звернення 13.11.2022)
3. United Nations Conference on the Human Environment. The first world conference on the environment. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972> (Дата звернення 13.11.2022)
4. Wired. Jess McNally. L.A. Gets First Big Smog. URL: <https://www.wired.com/2010/07/0726la-first-big-smog/> (Дата звернення 11.11.2022)
5. Щорічник Асоціації географів тихоокеанського узбережжя, редактор Даррік Данта, видавництво Гавайського університету. Кларк К. К. та Джеффри Дж. Хемфілл (2002) Розлив нафти в Санта-Барбарі, ретроспектива. URL: <https://people.geog.ucsb.edu/~kclarke/Papers/SBOilSpill1969.pdf> (Дата звернення 19.11.2022)
6. Рінде, Меїр (2017). «Річард Ніксон і піднесення американського екологізму». URL: <https://www.sciencehistory.org/distillations/magazine/richard-nixon-and-the-rise-of-american-environmentalism> (Дата звернення 05.11.2022)
7. Бредфорд, «Довідка: День Землі: факти та історія». URL: <https://www.livescience.com/50556-earth-day-facts-history.html> (Дата звернення 05.11.2022)
8. The 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://sdgs.un.org/goals> (Дата звернення 05.11.2022)

9. McKinsey Global Institute. Mekala Krishnan, Anu Madgavkar, Kweilin Ellingrud, Lareina Yee, Dame Vivian Hunt, Olivia White, and Deepa Mahajan. Ten things to know about gender equality. URL: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/diversity-and-inclusion/ten-things-to-know-about-gender-equality> (Дата звернення 19.11.2022)
10. Global Footprint Network. URL: <https://www.footprintnetwork.org/> (Дата звернення 15.12.2022)
11. Jacobus A. Du Pisani Professor of History. Sustainable development – historical roots of the concept URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15693430600688831> (Дата звернення 15.12.2022)
12. United Nations Conference. The Human Environment, 5-16 June 1972, Stockholm. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972> (Дата звернення 06.12.2022)
13. Наше спільне майбутнє: Доповідь Всесвітньої комісії з навколишнього середовища та розвитку. 1987 рік. URL: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> (Дата звернення 07.12.2022)
14. United Nations Conference. Environmental Perspective to the Year 2000 and Beyond resolution. URL: <http://www.un-documents.net/a42r186.htm> (Дата звернення 28.11.2022)
15. Pearce, D.; Markandya, A.; Barbier, E. Blueprint for A Green Economy; Routledge: London, UK, 1989. URL: <https://www.routledge.com/Blueprint-1-For-a-Green-Economy/Pearce-Markandya-Barbier/p/book/9781853830662> (Дата звернення 28.11.2022)
16. Atkisson, K.; Atkisson, A. Green Economy 2013: A Strategic Briefing on the State of Play in the Global Transition; Atkisson Group’s Sustainability Intelligence Unit. 2013. URL: <https://zayedprize.org.ae/uploads/files/IGE-policy-and-practice.pdf> (Дата звернення 30.11.2022)

17. UNEP. Green economy. URL: <https://www.unep.org/explore-topics/resource-efficiency/what-we-do/policy-and-strategy/green-economy> (Дата звернення 14.11.2022)
18. UNEP. Global green new deal: policy brief march 2009. URL: <https://www.unep.org/resources/report/global-green-new-deal-policy-brief-march-2009> (Дата звернення 14.11.2022)
19. United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/rio20> (Дата звернення 14.11.2022)
20. United Nations Department of Economic and Social Affairs. The 17 goals URL: <https://sdgs.un.org/goals> (Дата звернення 10.12.2022)
21. UN Development Programme. Catharina Kling. 5 things you need to know about the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://undp.medium.com/5-things-you-need-to-know-about-the-2030-agenda-for-sustainable-development-380405b44e3c> (Дата звернення 10.12.2022)
22. Global Sustainable Goals. URL: <https://www.globalgoals.org/goals/> (Дата звернення 12.12.2022)
23. Stockholm+50: Unlocking a Better Future. URL: <https://www.stockholm50.report/> (Дата звернення 13. 12.2022)
24. UNEP (2011), Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. URL: <http://www.unep.org/greeneconomy> (Дата звернення 20.12.2022)
25. UNCTAD. The green economy: trade and Sustainable development implications. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ditcted2011d5_en.pdf (Дата звернення 25.12.2022)
26. International Chamber of commerce. Green economy roadmap. <https://iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2012/08/Green-Economy-Roadmap-Executive-Summary.pdf> (Дата звернення 30.12.2022)
27. European Environment Agency. Green economy. URL: <https://www.eea.europa.eu/themes/economy/intro> (Дата звернення 30.12.2022)

28. Karl Burkart, “How do you define the ‘green’ economy?”. URL: <https://www.treehugger.com/green-tech/%20research-innovations/blogs/how-do-you-define-the-green-economy> (Дата звернення 30.12.2022)
29. WGECO. Green Investment. URL: <https://wgeco.org/green-investment/> (Дата звернення 01.01.2023)
30. PwC. The Leadership Agenda. Green Taxes and Incentives Tracker. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/green-tax-and-incentives-tracker.html#:~:text=are%20green%20taxes%3F-,What%20are%20green%20taxes%3F,and%20other%20taxes%20on%20transport> (Дата звернення 01.01.2023)
31. Eurostat. Environmental tax statistics. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Environmental_tax_statistics#Environmental_taxes_in_the_EU (Дата звернення 01.01.2023)
32. International Labor Organization. A green job. URL: https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/news/WCMS_220248/lang-en/index.htm#:~:text=Green%20jobs%20are%20decent%20jobs,energy%20and%20raw%20materials%20efficiency (Дата звернення 05.01.2023)
33. European Environment Agency. Principles, priorities and pathways for inclusive green economies: Economic transformation to deliver the SDGs. URL: <https://www.greenecommycoalition.org/assets/reports/GEC-Reports/Principles-priorities-pathways-inclusive-green-economies-web.pdf> (Дата звернення 19.12.2022)
34. Лісабонська стратегія 2000. URL: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1.en0.htm (Дата звернення 05.01.2023)
35. Стратегія «Європа-2020». URL: <https://www.bmu.de/en/topics/europe-international/europe/europe-2020> (Дата звернення 05.01.2023)
36. The Journal of Environment & Development. Susanna Paleari. The Impact of the European Green Deal on EU Environmental Policy. URL:

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/10704965221082222> (Дата звернення 07.01.2023)

37. European Commission. Delivering the European Green Deal. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_en (Дата звернення 07.01.2023)

38. European Commission. Making Europe's businesses future-ready: A new Industrial Strategy for a globally competitive, green and digital Europe. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_416 (Дата звернення 08.01.2023)

39. European Commission. Reinforcing Europe's resilience: halting biodiversity loss and building a healthy and sustainable food system. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_884 (Дата звернення 08.01.2023)

40. European Commission. REPowerEU: affordable, secure and sustainable energy for Europe. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_en (Дата звернення 09.01.2023)

41. European Commission. European Green Deal: Commission aims for zero pollution in air, water and soil. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_2345 (Дата звернення 09.01.2023)

42. OECD Environmental Outlook to 2050: The Consequences of Inaction - Key Facts and Figures. URL: <https://www.oecd.org/env/indicators-modelling-outlooks/oecdenvironmentaloutlookto2050theconsequencesofinaction-keyfactsandfigures.htm> (Дата звернення 11.01.2023)

43. IPCC. R.K. Pachauri and L.A. Meyer. Fifth Assessment Synthesis Report: Climate Change 2014. URL: <https://www.ipcc.ch/report/ar5/syr/> (Дата звернення 11.01.2023)

44. International energy agency. Global CO2 emissions rebounded to their highest level in history in 2021. URL: <https://www.iea.org/news/global-co2-emissions-rebounded-to-their-highest-level-in-history-in-2021> (Дата звернення: 20.12.2022)
45. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/780410/total-greenhouse-gas-emissions-european-union-eu/> (Дата звернення 21.12.2022)
46. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quarterly_greenhouse_gas_emissions_in_the_EU#:~:text=Greenhouse%20gas%20emissions-,In%20the%20second%20quarter%20of%202022%2C%20EU%20economy%20greenhouse%20gas,the%20same%20quarter%20of%202021. (Дата звернення: 16.12.2022)
47. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1171389/co2-emissions-european-union/> (Дата звернення: 16.12.2022)
48. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/986392/co2-emissions-per-cap-by-country-eu/> (Дата звернення: 10.01.2023)
49. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NRG_BAL_C_custom_4557793/default/table?lang=en (Дата звернення: 02.01.2023)
50. European Commission. 2022 State of the Energy Union report highlights challenges. URL: https://commission.europa.eu/news/2022-state-energy-union-report-highlights-challenges-2022-10-18_en#:~:text=The%20EU%20generated%20a%20record,the%20largest%20EU%20countries%20markets (Дата звернення: 26.12.2022)
51. The Diplomatic Service of the European Union. Foreign Affairs Council: Press remarks by High Representative Josep Borrell after the meeting. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/foreign-affairs-council-press-remarks-high-representative-josep-borrell-after-meeting_en (Дата звернення: 26.12.2022)
52. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1171183/ghg-emissions-sector-european-union-eu/> (Дата звернення: 01.01.2023)

53. European Environment Agency. URL: https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/daviz/greenhouse-gas-emissions-from-transport-5#tab-chart_1 (Дата звернення: 02.01.2023)
54. Our world in data. URL: <https://ourworldindata.org/co2-emissions-from-transport> (Дата звернення: 15.12.2022)
55. Statista. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/energy/bloc-4b.html?lang=en> (Дата звернення: 10.12.2022)
56. European Commission. Eco-Innovation. URL: https://green-business.ec.europa.eu/eco-innovation_en
57. World bank data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.МКТР.KD.ZG?locations=EU> (Дата звернення: 15.01.2023)
58. World bank data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD.ZG?locations=EU> (Дата звернення: 15.01.2023)
59. European Environment Agency. URL: <https://www.eea.europa.eu/articles/eu-policies-deliver-greenhouse-gas> (Дата звернення: 15.01.2023)
60. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20210603-1> (Дата звернення: 18.12.2022)
61. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_11_50/default/table?lang=en (Дата звернення: 18.01.2023)
62. WHO global air quality guidelines. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/345329/9789240034228-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Дата звернення: 18.01.2023)
63. European Environment Agency. URL: <https://www.eea.europa.eu/ims/exceedance-of-air-quality-standards> (Дата звернення: 23.12.2022)

64. European Environment Agency. URL: <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2021> (Дата звернення: 10.01.2023)
65. European Environment Agency. URL: <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2022/air-quality-in-europe-2022> (Дата звернення: 10.01.2023)
66. European Environment Agency. URL: <https://www.eea.europa.eu/publications/environmental-noise-in-europe> (Дата звернення: 10.01.2023)
67. European Environment Agency. URL: <https://www.eea.europa.eu/publications/bathing-water-quality-in-2021/european-bathing-water-quality-in-2021#:~:text=The%20minimum%20water%20quality%20standards,to%2078.2%25%20of%20inland%20sites.> (Дата звернення: 25.12.2022)
68. New Economics Foundation. Margaret Welshfive. Steps towards a green deal. URL: <https://neweconomics.org> (Дата звернення: 25.12.2022)
69. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/env_ac_egss1/default/table?lang=en (Дата звернення: 29.12.2022)
70. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/UNE_RT_M_custom_4615364/default/table?lang=en (Дата звернення: 29.12.2022)
71. European Council on Foreign Relations. Susi Dennison, Rafael Loss , Jenny Söderström. Europe's green moment: How to meet the climate challenge. URL: <https://ecfr.eu/publication/europes-green-moment-how-to-meet-the-climate-challenge/> (Дата звернення: 30.12.2022)
72. NASA. Global climate change. URL: <https://climate.nasa.gov/effects/> (Дата звернення: 15.01.2023)

73. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NRG_BAL_C_custom_4524365/default/table?lang=en (Дата звернення: 20.12.2022)
74. McKinsey Sustainability deep blue. Paolo d'Aprile, Hauke Engel, Stefan Helmcke, Solveigh Hieronimus. How the European Union could achieve net-zero emissions at net-zero cost. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/sustainability/our-insights/how-the-european-union-could-achieve-net-zero-emissions-at-net-zero-cost> (Дата звернення: 08.01.2023)
75. Eurostat. URL: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International trade in products related to green energy&olidid=579764#:~:text=In%202021%2C%20the%20EU%20imported,%E2%82%AC1.3%20billion%20for%20both](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_products_related_to_green_energy&olidid=579764#:~:text=In%202021%2C%20the%20EU%20imported,%E2%82%AC1.3%20billion%20for%20both). (Дата звернення: 10.01.2023)
76. KU Leuven. Liesbet Gregoir, Karel van Acker. Metals for Clean Energy: Pathways to solving Europe's raw materials. URL: <https://eurometaux.eu/media/jmxf2qm0/metals-for-clean-energy.pdf> (Дата звернення: 14.01.2023)
77. Global EV Outlook 2022. Trends in electric light-duty vehicles. URL: <https://www.iea.org/reports/global-ev-outlook-2022/trends-in-electric-light-duty-vehicles> (Дата звернення: 16.01.2023)
78. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/955443/number-of-electric-vehicle-charging-stations-in-europe/> (Дата звернення: 18.01.2023)
79. European Environment Agency. URL: <https://ec.europa.eu/research-and-innovation/en/horizon-magazine/how-hybrid-electric-and-fuel-aircraft-could-green-air-travel> (Дата звернення: 18.01.2023)
80. European Environment Agency. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/transport-emissions/reducing-emissions-aviation_en (Дата звернення: 19.01.2023)

81. Smart energy international. Jonathan Spencer Jones. Greening the skies with hydrogen. URL: <https://www.smart-energy.com/industry-sectors/new-technology/greening-the-skies-with-hydrogen/> (Дата звернення: 19.01.2023)
82. Smart energy international. Jonathan Spencer Jones. Electric aviation – the decarbonisation potential in Europe URL: <https://www.smart-energy.com/industry-sectors/electric-vehicles/electric-aviation-the-decarbonisation-potential-in-europe/> (Дата звернення: 19.01.2023)
83. Silicon canals. 7 all-electric aircraft in Europe revolutionise the aviation industry. URL: <https://siliconcanals.com/news/startups/all-electric-aircrafts-in-europe/> (Дата звернення: 19.01.2023)
84. The European Agency Space. URL: <https://vision.esa.int/space-for-a-green-future/#:~:text=Space%20for%20a%20green%20future%20will%20provide%20actionable%20information%2C%20helping,and%20supporting%20its%20Green%20Deal> (Дата звернення: 18.01.2023)
85. European Commission. Destination Earth. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/destination-earth> (Дата звернення: 18.01.2023)
86. European Commission. Digitisation of the European Agricultural Sector: Activities in Horizon 2020. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digitisation-agriculture-horizon-2020> (Дата звернення: 18.01.2023)
87. European Commission. The Digitisation of the European Agricultural Sector/ URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digitisation-agriculture#:~:text=The%20digital%20transformation%20of%20agriculture,offer%20opportunities%20for%20innovative%20SMEs.&text=An%20example%20of%20a%20Digital%20Twin%20used%20to%20assess%20livestock> (Дата звернення: 18.01.2023)

метадані

Заголовок

Розвиток європейської зеленої економіки

Автор

Шенгерей Ангеліна Іванівна

Науковий керівник

доц. Ковтонюк К.В.

підрозділ

кафедра міжнародної економіки

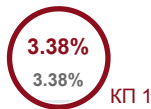
Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

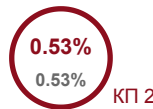
Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		7
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		42

Обсяг знайдених подібностей

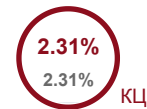
Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

16122

Кількість слів

119265

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прокручіть список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтеся посиланням "Позначити фрагмент" та перегляньте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадкові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаїчний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	ДЕРЖАВИ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ:НОВІТНІ МЕТОДИ ТИПІЗАЦІЇ У СУСПІЛЬНІЙ ГЕОГРАФІЇ 12/13/2021 The Ivan Franko National University (Географічний факультет)	49	0.30 %
2	Розвиток європейської зеленої економіки 12/6/2021 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)	36	0.22 %
3	https://www.pravda.com.ua/news/2020/06/8/7254905/	24	0.15 %
4	https://uk.ipocketpc.net/effects-noise-469	22	0.14 %

5	Розвиток європейської зеленої економіки 12/6/2021 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)	20	0.12 %
6	Розвиток європейської зеленої економіки 12/6/2021 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)	20	0.12 %
7	https://economics.net.ua/files/science/suchasnyy_men/2020/s2.pdf	19	0.12 %
8	Розвиток європейської зеленої економіки 12/6/2021 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)	19	0.12 %
9	Розвиток європейської зеленої економіки 12/6/2021 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)	18	0.11 %
10	Магістерська робота Франко С_.docx 12/21/2022 The Ivan Franko National University (Факультет міжнародних відносин)	18	0.11 %

з бази даних RefBooks (0.03 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
джерело: Paperity			
1	Ukrainian tourist and hotel-restaurant business in the international process of sustainable development I. Ju. Suhacka, Ju. V. Chyrychenko, M. V. Kornjejev;	5 (1)	0.03 %

з домашньої бази даних (1.14 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	Розвиток європейської зеленої економіки 12/6/2021 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародної економіки)	183 (11)	1.14 %

з програми обміну базами даних (0.61 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	ДЕРЖАВИ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ: НОВІТНІ МЕТОДИ ТИПІЗАЦІЇ У СУСПІЛЬНІЙ ГЕОГРАФІЇ 12/13/2021 The Ivan Franko National University (Географічний факультет)	63 (3)	0.39 %
2	Магістерська робота Франко С_.docx 12/21/2022 The Ivan Franko National University (Факультет міжнародних відносин)	23 (2)	0.14 %

3	Магістерська робота Гаплик М.docx 12/20/2020 The Ivan Franko National University (Факультет міжнародних відносин)	13 (2)	0.08 %

з Інтернету (1.60 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://economics.net.ua/files/science/suchasnyy_men/2020/s2.pdf	35 (2)	0.22 %
2	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/dissertations/33/d3.pdf	31 (3)	0.19 %
3	https://www.peace-ed-campaign.org/uk/free-sdg-courses/	30 (4)	0.19 %
4	https://uk.juscogens.net/the-un-sustainable-development-goals-2a8d2	29 (3)	0.18 %
5	https://uk.ipocketpc.net/effects-noise-469	27 (2)	0.17 %
6	https://www.pravda.com.ua/news/2020/06/8/7254905/	24 (1)	0.15 %
7	https://docplayer.net/66118497-Agroekologichnij-zhurnal.html	17 (3)	0.11 %
8	https://rac.org.ua/uploads/content/627/files/1eunovdec2021.pdf	12 (2)	0.07 %
9	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/74735/1/diss_Pimonenko.pdf	12 (1)	0.07 %
10	https://magistr.ua/works/54/429770/	11 (1)	0.07 %
11	http://www.kdu.edu.ua/Documents/KSNR_economica_2020/w14.pdf	10 (1)	0.06 %
12	https://www.dsnews.ua/ukr/world/evrokomissiya-predstavila-novuyu-promyshlennuyu-strategiyu-11032020103100	10 (1)	0.06 %
13	http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20232/4471.pdf?sequence=3&isAllowed=y	5 (1)	0.03 %
14	https://www.renovablesverdes.com/uk/%D1%86%D1%96%D0%BB%D1%96-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83/	5 (1)	0.03 %

Список прийнятих фрагментів (немає прийнятих фрагментів)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

ПЛАТФОРМА
«Міжнародні механізми повоєнної відбудови
економіки України»

89-ї щорічної студентської наукової конференції
«ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ ТА ПРОЄКТИ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ
УКРАЇНИ»

(20 травня – 04 червня 2022 р.)

Відповідальний за випуск:

завідувач кафедри міжнародної економіки

д.е.н., професор Столярчук Я.М.

ЗМІСТ

Дорошенко Влада Роль Європейського Союзу у післявоєнному відновленні економіки України	4
Гавриш Аліса Перспективні напрями стратегічного партнерства США та України у повоєнний період	6
Тан Цзялу Перспективи співробітництва КНР та України у повоєнний період	8
Шишук Назарій Цілі сталого розвитку ООН як орієнтир у допомозі економічному відродженню України	9
Миргородська Ольга Міжнародні "зелені проекти" у повоєнному відновленні економіки України	13
Вольф Карина Нова «зелена» політика як шлях європейської інтеграції та повоєнного відновлення України	15
Демиденко Марія Можливості використання досвіду США в сфері "зелених інвестицій" для відновлення України	17
Сумцов Дмитро Повоєнне відновлення української економіки: шляхи та інструменти співпраці з міжнародними торговельними організаціями	20
Анапріюк Карина Розвиток глобальної дослідницької мережі відродження економіки України	22
Мацейко Ольга Інвестиційні проекти багатонаціональних корпорацій як інструмент відновлення економіки України	25
Сковородка Владислава Розвиток венчурного підприємництва в системі інноваційної моделі відродження економіки України	28
Грицик Олександр Механізми залучення іноземних інвестицій в економіку України у повоєнний час	32
Харлов Володимир Офшоризація бізнесу в контексті економічної безпеки України	36
Рябчик Юлія Стратегічні напрями парощення міжнародної конкурентоспроможності Києва в умовах повоєнного відновлення України	40
Кубракова Анастасія, Степаненко Глона Міжнародні стратегії повоєнної відбудови Харкова	44
Ткачук Віталій Фінансові механізми відбудови міст і місцевих громад повоєнної України	47
Сукач Данііл Діджитал-інструменти у процесах формування економічної безпеки України	50
Іолтуховський Ілля Інструменти розвитку фармринку України у повоєнний час	53

<i>Петрикей Олексій</i>	
Міграційна політика України в стратегії повоєнної відбудови	56
<i>Сакович Аліна</i>	
Ринок праці України в умовах повоєнної відбудови	58
<i>Поврезнюк Тетяна</i>	
Шляхи розвитку міжнародного науково-технологічного співробітництва України у повоєнний час	61
<i>Перепелиця Надія</i>	
Місце скандинавських країн у світовій економіці в контексті потенціалу допомоги Україні	64
<i>Шенгерей Ангеліна</i>	
Екологічний маркетинг у стратегії відбудови України на засадах «зеленої економіки»	67
<i>Марченко Марія</i>	
Перспективи реалізації «пришвидшеного сценарію» інтеграції України до ЄС	69
<i>Сергієнко Микита</i>	
Потенціал українських підприємств на світовому ринку в повоєнний період	72
<i>Саттарова Івіліна</i>	
Скасування торговельних обмежень ЄС для України: можливості для вітчизняних компаній	75
<i>Лозицька Юлія</i>	
Механізм забезпечення боргової стійкості України в умовах повоєнної відбудови	77
<i>Чемерис Юрій</i>	
Інтелектуалізація економіки в повоєнній відбудові України	79

ЕКОЛОГІЧНИЙ МАРКЕТИНГ У СТРАТЕГІЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ»

«Зелене» відновлення – основа майбутньої стратегії післявоєнної відбудови України.

Відбудова України має бути повноцінною розбудовою та інтегруванням до Європейського співтовариства на засадах сталого розвитку та з урахуванням Європейського зеленого курсу, що також є запорукою виконання Копенгагенських критеріїв вступу до ЄС. Пріоритети Європейського зеленого курсу (ЄЗК), зокрема модернізація та декарбонізація економіки, чисте промислове виробництво, збереження біорізноманіття та перехід на сталі сільськогосподарські практики мають стати ключовими завданнями післявоєнного відновлення України. Для забезпечення розвитку екологічної відбудови України необхідно підпорядкуватися: кліматичним цілям, природоохоронній політиці та політиці соціального захисту [1].

У колонці прем'єр міністра України Дениса Шмигала для видання The Economist, переклад якої оприлюднено на урядовому порталі, йдеться, що у післявоєнний період Україна, як і раніше, дотримуватиметься закликів Європейського Союзу щодо реалізації Європейського зеленого курсу (European Green Deal) [2]. Європейський зелений курс не є "угодою" ні за формою, ні за змістом. Його можна охарактеризувати як набір ініціатив, пакет рішень, дорожню карту заходів, стратегію або програму дій Європейської комісії, що передбачає досягнення Європою кліматичної нейтральності до 2050 року [3].

«Зелена» відбудова має базуватися на дотриманні екологічного законодавства, зокрема щодо стратегічної екологічної оцінки (СЕО) планів і програм та оцінки впливу на довкілля (ОВД) планованої діяльності задля врахування екологічних пріоритетів під час планування розвитку і відновлення в Україні.

«Зелена» економіка України має базуватися на таких засадах: спільна відповідальність, інноваційність, співпраця, солідарність, гнучкість та взаємозалежність.

Основні принципи «зеленого» відновлення України [4]:

1. Наскрізність природоохоронної та кліматичної політики у всіх секторах.
2. Відновлення має слугувати потребам українців і сприяти сталому розвитку України.
3. Розвиток зеленої економіки.
4. Екологічні стандарти на всіх рівнях.
5. Дотримання європейських екологічних інструментів планування у розбудові України.
6. Роль місцевого самоврядування, прозорість, залучення громадськості та громад до прийняття рішень.
7. Ефективне функціонування і використання цільових/донорських фондів для післявоєнного відновлення і розбудови зеленої економіки.

Нова «зелена» політика має бути спрямована на досягнення рівноваги між інтересами громадськості, бізнесу та довкілля. Екологічні пріоритети є важливими для відновлення та розбудови, щоб оновлена Україна була комфортною, безпечною, здоровою та процвітаючою країною для всіх її громадян.

Для досягнення мети, щодо розвитку «зеленої» економіки України 9 вересня 2021 року було прийнято закон, щодо цілей сталого розвитку України на період до 2030 року. Цей закон виділяє 17 цілей, які допоможуть у досягненні мети – екологічна Україна [5].

Але для «зеленої» відбудови України, недостатньо лише одних стратегій, потрібна залученість у цьому підприємств, компаній та суспільства. Суспільство в першу чергу, має розуміти для чого потрібен сталий розвиток, як він працює і що треба для цього робити. В цьому нам допомагає екологічний маркетинг, який являє собою розробку і створення методів просування та реалізації екологічно безпечної продукції або послуг, котрі відповідають сучасним вимогам споживачів та бізнесу [5]. Екологічний маркетинг є невід'ємним компонентом світової політики, що обумовлює вирішення екологічних проблем.

Основні цілі екологічного маркетингу - завоювати лояльність споживачів і партнерів, шляхом турботи про екологію. Адже сьогодні все більше виробників розуміють, що природні ресурси є вичерпними. Екологічні фактори маркетингу насамперед орієнтовані на те, щоб компанія стала невід'ємною частиною суспільства, яке піклується про навколишнє середовище. Маркетологи розробляють стратегію, як вижити і зміцнитися бренду в умовах еко-трендів.

Екологічний маркетинг в Україні набирає обертів, про що свідчать підприємства, які випускають товари з переробленої сировини: Talisman Fusing Factory (предмети декору з викинутого скла), Zelenew (побутові предмети з переробленого пластику), Papinarubashka (декор блоктотів за допомогою непотрібних речей) та інші [6].

Компанії для реалізації екологічного маркетингу мають слідувати цілому комплексу дій [6]:

- Екологічні стандарти на всіх рівнях. Компанія діє у відповідності зі стандартами, які регламентують використання природних ресурсів.
- Еко-PR. Громадськість, включаючи партнерів, ЗМІ та кінцевих споживачів, повинні знати позицію компанії з точки зору екології.
- Побудова лояльності. Турбота компанії про навколишнє середовище дозволяє отримати лояльну аудиторію, яка розділяє ваші принципи.
- Нові еко-технології. Фірма може розробляти власні методи безвідходного і безпечного виробництва.
- Випуск еко-товарів і послуг. Розробка нових товарів, які виготовлені без використання шкідливих речовин.
- Комунікація. Забезпечення двосторонньої комунікації зі споживачами екологічних товарів.
- Підтримка інновацій. Може включати в себе спонсорство та інформаційну підтримку стартапів і громадських ініціатив, спрямованих на захист навколишнього середовища.

Отже, екологічний маркетинг являє собою екологічно та соціально відповідальний маркетинг, який має на меті не тільки популяризувати еко-товари і послуги, але і направити погляд компанії на екологічність виробництва, мінімізацію непереробних відходів.

Література:

1. Центр екологічних ініціатив “Екодія”. Зелена відбудова України: Позиція громадськості. URL: <https://ecoaction.org.ua/zelena-vidbudova-ukrainy-pozytsia-hromadskosti.html>

2. Урядовий портал. Колонка Дениса Шмигала, Прем'єр-міністра України, для видання The Economist. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/denys-shmyhal-calls-recovery-fund-ukraine>
3. Медіаплатформа про екологічну політику України. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/ievropejskij-zelenij-kurs-shho-treba-znati-pro-ekologichnu-politiku-ies/>
4. Незалежне Інтернет-ЗМІ "Українська енергетика». URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/pryntsypy-zelenoho-vidnovlennia-ukrainy-opryliudnyla-hromadska-spilnota>
5. Урядовий портал. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
6. Навчальні матеріали онлайн. Поняття концепції екологічного маркетингу. URL: https://pidru4niki.com/1112032553722/marketing/ponyattya_kontseptsiyi_ekologichnogo_marketingu
7. Брендінгове агенство Koloro. Тренд на турботу про екологію: хто використовує це у в маркетингу. URL: <https://koloro.ua/ua/blog/brending-i-marketing/trend-na-zabotu-ob-ekologii.html>